

לא היה טעם אחר בדבר וכל שכן ב"ד שכתבתי והוכחתי שיש כמה טעמים חוקים ובריאים לגזור עליו כן בדיון גמור וחסוך וכ"ש שגזרו עליו כן בצורת חרם שהיה ליה לה"ר יום טוב לקיים גזרתם: ואם הנשעיר

יובק כמחבר"ד אשרים קארו זלה"ה

סימן קק

משנת מה"ר יצחק מורדני יגל תשובתי ה"ל

הרחבמים השלמים י"ו אחס שאלתי קדמנא ובקשת ממני להודיעם דעתי בו הגם כי כל מה לא חייב לנכס והגלג"ד לכל זמן שהדב' חלוי בספק שלא נחברר הדבר ששבע בלא תנאי כיון שאמר ברי לי שהיה בחנאי אם התחיל כבר ללמד ולהורות אין כח ב"ד למונעו מכאן ולהבא דחיישין זילוחא עד שיחברר הדבר בעדים כשרים ששבע בלא תנאי דיון שאומר בריא לי שהשבעה היחה על תנאי נאמן על עצמו ושרי לדידיה ולא מזולתינ ביה להפרישו וכדמשמע מההיא דכתובות פרק האש' שנחלמלה דתניא ההם שנים זומרים מה ושנים זומרים לא מה שנים זומרים נחגרשה ושנים זומרים לא נחגרשה הרי זה לא תשאל ואם נשאל לא תלא רבי מנחם ברבי יוסי זומר חלא א"ר מנחם ברבי יוסי זומתי אני זומר חלא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאל אבל נשאל ואח"כ באו עדים לא תלא ומקשה ההם חלמודא חנדי חרי וחרי יינהו הבא עליה באשם חלוי קאי ומשני זומר רב ששה כגון שנשאל לאחד מעדיה וחו מקשה הוא עצמו באשם חלוי קיימא ומשני זומר ר"ש באומרת בריא לי חלמא היכא שהדבר חלוי בספק ולא נחברר עדיין ולדידיה בריא ליה אם נשחש כבר באותו דבר אין כח לב"ד להפרישו מאוחו דבר המסופ' דחיישין זילוחא וא"כ ב"ד נמי שהוא זומר בריא לי ששבעתי על תנאי וכבר התחיל ללמד ולהורות אין כח לב"ד להפרישו ולמונעו מללמד ולהורות מכאן ולהבא:

ולבאורה נראה דדוקא היכא שהיה מלמד ומורה כבר אין למונעו מכאן ולהבא כל זמן שאומר בריא לי משום זילוחא אבל אם לא היה מלמד ומורה כלל ורצה ללמד כיון דליכי זילוחי יש כח לב"ד למונעו אע"פ שא"ו ברי לי כיון שהדבר חלוי בספק וכדמשמע מהרישא דברייתא דקתני הרי זה לא תשאל דמיירי אפי' לא' מעדיה הא סופא דקתני ואם נשאל לא תלא בא' מעדיה קא מיירי כדמוקי לה בחלמודא ומדסיפא בא' מעדיה רישא נמי בא' מעדיה מיירי ואפי' לכתחלה לא תשאל ולאו דוקא היכא דאיכא חרי סהדי ומנחשי לסהדי קמאי דודאי

יעוד מטעם אחר היה כח ביד לב"ד לגזור עליו מה שגזרו ואפילו אם היו שומעים דברי העדים שהיה מביא ה"ר יום טוב לזכותו והיה נראה שהדין עם ה"ר יום טוב היה יכולת בידם לגזר עליו שלא יחמנה ושלא יטול שום שר' חכם עד מלאכה לו השנה אשר נשבע עליו אם היו רואי' שהיה נמשך מהיותר זה חלול ה' בזולת שבושע וחממות כי יש רשות לב"ד לגזור איסור בדבר אחד ואפילו להכות ולהעניש משום מגרר מילתא וכדתייבא בהאשה רבה ובפ' נגמר הדין רבי אליעזר בן יעקב זומר שמעתי שב"ד מנין ועושין שלא מן החורה ולא לעבור על דברי חורה אלא לעשו' סייג לחורה ומעשה באחד שרכב על הסוס בשבת כו' טוב מעשה באחד שהטיח את אשתו כו' לא שהיה רואי' לכך אלא שהשעה ריכ' לכך וגרסינן בהגול קמא הוא גבא דגול חורא דחבריה כו' אחא לקמיה דרב נחמן כו' ח"ל האי איניש גולגא הוא ובעינן דנקייסיה וכחב הרי"ף מהא שמעין דקסינן כהאי גוגא ואפי' בחולה לארץ דהא רב נחמן בבבל היה וקא קיסי ועוד דגרסינן בפ' נגמר הדין תייה אמר רבי אליעזר בן יעקב שמעתי שב"ד מנין ועושין שלא מן החורה כו' וכחב ה"ר"ש שם ודוקא גדול כרב נחמן דתתניה דבי גשיאה וממונה לדיין עפ"י הנשיא או טובי העיר שהמני' רבי' עליה' אבל דייני דעלמא לא וכיון שהב"ד וה"ר י"ט עמד בפניהם לדון היו חכמים ופרינסים ומנהיגים שהמני' הקהלות עליהם הרי הם כב"ד הגדול וכדחנן בסוף פ' אם אינן מכירין ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מחקי ישראל ולמה לא נחפרשו שמותן של זקנים ללמדך שכל ג' ונ' שיעמדו ב"ד על ישראל הרי הם כב"ד של משה וא"כ בידם לגזור עליו שלא יטול שום שר' חכם משום מיגדר מילתא וגזרת' היא קיימ' כגזרת ב"ד הגדול ואין לקנטרו לומר שכיון שה"ר י"ט היה מקהל אחר זולת קהלות החכמי' אשר הוא עומד לפניה' אין להם יכולת לגזור עליו משום מיגדר מילתא דכיון שכבר עמד לפניהם לדון כל אשר נגזרו עליו בין מן הדין בין משום מיגדר מילתא הוה ליה לקבל עליו ולא עוד אלא אפילו שלא היה עומד לפניהם לדון והיה נראה בעיניהם לתקן מש' מיגדר מילתא כל העובר על דבריהם כעובר על תקנת ב"ד הגדול הוא ובר יודוי הוא וכדחנן בפ"ה דערוזות ואת מי יודו את אלעזר בן הגר שפקפק בנ"י וכ"ש היכא שהיה רשוי ביד לב"ד לגזור עליו שלא יטול שום שר' חכם עד יעמוד בדיון כדי שלא יזלו בני אדם בשבושע וחממות והיה מחוי' לקיים גזרתם ואפי'

לדעת מה עיבז ומדקדק בו יפה וכ"ל לקיים לאפשר להיות שעדי ה"ר יום טוב היו מוכחשים אבל אפילו אם לבסוף היו באים ולא היו מוכחשים קודם שהעידו היה מן הדין לפוסלו עד שיביא עדיו כמבואר לעיל. עוד טען דכיון דחרס אינו מדברי תורה אלא מדברי קבלה היו ספקו להקל וא"י אומר שאלו באו עדים והעידו כדברי ה"ר יום טוב אפילו אם היה העגן שהיו מוכחשים ועל הדרך שנתבאר אז אם לא קבל עליו אלא חרס הוה אפשר דיימא דספקו להקל אבל כיון שנחפרס' בכל העיר קבלת אוחזו החרס בלא אוחזו חנאי וגם העידו עדים על קבלתו החרס בלא אוחזו חנאי שעדיין לא העידו עדים כדבריו וגם לא שמענו שיש עדים המעידים על אוחזו חנאי אלא מפיו והוה ליה דברי כח שנגדו ודאי ודבריו אפילו ספק לא הוו:

ועוד דאפי' אי הוה ספק לא היה ביה למי' ביה ספקא דרבנן לקולא משום דבזמן הזה קילי מדר' ושבוטת דעמי הארץ חמיר להו חרס טפי מכל שבוטת שבעולם ואי היו שומעים מפי ב"ד דספק חרס להקל יבואו לזלזל לגמרי בשבוטת וחרמות שבעול' ואשכחן בכמה דוכתי דאסרי רבנן דמוחר לפי שאין בני תורה בהחולק' ובפי רבי ישמעאל חזא תרמוסה דשלקו גויס ואכלי ישראל אמר לו רבי יוחנן לא והכריז כל ועל תרמוסין משום בשולי גויס לפי שאינן בני תורה ובפרק חולין שלח רב משטיא לבי בשכר חורזו על כל דדי כולה ולא מנאזו לה לך היחר בישוחא דארעא פירוכא מה לא יתעסקו בו לא יהודין ולא ארמאין לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני ומפרס בגמרא דכל המיילי מוחרין הם אלא דאסר ליהו לפי שאין בני תורה ואעפ"י שנחבו החוס' בפ"ק דיוס טוב בשם ר"י דלכמה דברים חק בני תורה טפי מדור שהיה בימי חכמי התלמוד מ"מ יש לנו להביא ראיה ממעשים אלו דהכל לפי הדור ולא כל האדם ולא כל המקומות שזין וכל אחד ואחד היה מחמיר אפילו מה שהיה יודע בבני תורה שהם בני תורה וכפי הבגתם לפרק מחמת החיר הדין ההוא ול"מ כשהיו שוליים מהו הדין היו פושטין לאיכור דעובדא דבני בשכר אלא אפילו כשלא היו שוליים הדין מהם אם היה נראה בעיניהם שאינם בני תורה ויבואו לפרק או שהם פרוצים בלוחו דבר היו מחמירי' להם המומר ועבדא דרבי יוחנן דלמא ארתי על תרמוסין משום בשולי גויס והיו אומרים האיכור בפשיטות כל קך עד שגם מן החכמים היו טועין בדבריהם והיו סוברי' דבקוטא דמילתא לעמן דינא הכי הכי

ואפי' אחד אומר היה חנאי ואחד אומר לא היה חנאי שומעין לזה שאמר חנאי ע"כ לשונו:

הרי בהדיא דהא דלמרינן דהאומר חנאי למיעקר סהדוחא אחא לאו למימרא דמפסיל בהאי סהדוחא אלא דארבא למרינן דלדידה מהימינן וכאלו אין בשטר אלא עד אחד עד שיקיים חנאו ומיזו כשקיים חנאו הרי כאלן שני עדים החומים בשטר וגלמנים הם וגם הרמב"ם בפ"ב מה' עדות כתב אמר עד אחד ע"מ היו הדברים והשני אמר לא היה שם חנאי הרי כאלן עד אחד עכ"ל ואי איתא הכי הו"ל למימר הרי עדים אלו מוכחשים אלא ודאי לאו כמוכחשים מחזיקין ליהו וכשתחייים החנאי הוה המכר קיים ועטמ' דמילת' מללא מחזיקין ליהו כמוכחשן משום דעבירו אישי' דטעו ולא שמעו החנאי ואפשר שזה שמע והבירו לא שמע והא פשיטא דאיכא לפלוגי בין עדות בשטר לעדות ע"פ דברי תור ח"ה בסו"כ כ"ט בעדות ע"פ הם שנויות ומעשה הם דברים ק"ו אי היכא דבחנאי דמעיד נעקר כל העדות כיון דלא קיים חנאו אין כאלן מכר לא אמרת דהויא עדות מוכחשת ואם קיים חנאו הוה מכר קיים היכא דאינו נעקר כל העדות כגון בל"ד דבין לדברי האומר חנאי פ' היה בין לדברי האו' לא היה חנאי כלל עבר הר' י"ט על השבוטת והחרס פשיט' דודאי עדות כשר הוא ול"ח א"כ הכא לא משנחה הכחשה בעדים שיעידו דדברי הר' יו"ט ויאמרו על חנאי פ' היה והיכי אמרת לעיל דאפשר שיהיו מוכחשים י"ל שאם שתי הכחות העדים יאמרו לא זוכר שם אלא חנאי א' אלא שכתב א' אומר' על חנאי פ' היה וכתב א' אומר' על חנאי פ' היה דמי ללא' אומר חבית אחד של יין ואחד אומר חבית א' של שמן דלמרינן בפרק זה בורר אימור דאמר רבי שמעון בן אלעזר דיש בכלל מאחסים מנה בני האי גוונא מי אמר ופירש"י בני האי גוונא דתרי מיילי יינהו וכולי האי מכחשים אהדדי מי אמר וכי היכי דהחם שניהם מעידים בחבית אחת הוודה לו שלוה ממנו אלא שזה אומר חבית של יין היכה חת אומר חבית של שמן היכה הכי נמי כששתי הכחות מעידים שעל חנאי א' לבד נשבע וקבל חרס אלא שכתב זאת אומר חנאי פ' וכתב זאת אומר חנאי פ' היה כיון שהם אומרים שלא היה שם אלא חנאי אחד הרי הם אומרים שדקדקו בדבר יפה והוה ליהו מוכחשים ועוד דנהי דעבידי אינשי ללא שמעו חנאי אבל כי שמעו ליה דרך לדקדק בו אם הוא בעיניו זה או בעיניו זה וי"ט בעיני מפורס' בזה שכל השומע חנאי נותן לבו

אלה ודאי רגלים לדבר שדבריו אינם מסוננת אחר האמת:

ועוד שילא הקול מאנשים שאומרים שהתירו לו שבעוהו ואלו והחרס שקבל עליו וכיון שכן מוכחא מילחא דאין דבריו ממש דא"כ החרס למה ואין לומר שעשה שיתירו לו כדי שלא יפסל בעדות ולדין אם יכחישו שתי כחות העד' זו אחת זו וכמו שנבאר לעיל דמ"מ היה לו להמתין עד עומדו למשפט ואולי לא יכחישו שתי כחות העדים זו אחת זו והיינו שכת אומרת לא שמענו שום תנאי או שמענו תנאי שאומר כח שכנגדו ולא ידענו אם הזכיר תנאי אחר בסבת הקולות שהיו בב"ד וכת א' אומרת שמענו תנאי שאומר הרי' יום טוב דלא כיון ששתי הכחות לא היו מכחישות זו אחת זו לא היה נפסל וכשהיה רואה שהיו מכחישות זו אחת זו אלו היה עושה שיתירו לו מפני שלא יפסל לדין ולא לעדות ומכיון שהקדים ההכרה לעמידתו בדין הוכחה גלויה היא שהיה מפני שהחרס והשבעה היה בלא אחרו תנאי שהוא קבל ואין לומר אם אחת מאמין שעשה החרס לשבעתו א"כ הוה ליה לב"ד לפסוק שהוא פטור מהשבעה והחרס שקבל עליו דיל' דאין בהכרה זו ממש להתירו שהרי נשבע על דעת המשביעין אחרו ויותר משלשה היו וא"כ לכ"ע אין לו החרס כדאיתא

בהשאלה באלו הן הלוקין ואין לומר דהא אמרינן התם לדבר מצוה יש לו הפרה והכא גמי לדבר מצוה היתה ההכרה דהיינו לימוד החברה שהרי כבר היו לומדים עמו בביתו ואם ההכרה ללא ערך מצוה היתה ואדרבה עבירה יש בדבר להרחיק ריב ומדון ולעבור על דעת חשובי הקהל ולסבת שיחלק הקהל ולסבב כמה חוקים וחורבות האפס-יוות לימשך מחלוקת הקהל ולהכניס איבה ומשטמה ורנילות ולשון הרע בין בני אדם אפי' משאר הקהלות כי זה מסייע לכת זו זה מסייע לכת זו והילכך לדבר עבירה היתה החרס זו:

ועוד דאפי' אם היה לדבר מצוה ממש לא היתה בהכרה זו ממש שהרי כתבו החוס' והרא"ש והמרדכי דעומא דלדבר מצוה יש לה הפרה משו' דמסתמא ניחא לכו לרבים משום מצוה אבל בב"ד לא מציעא ללא ניחא לכו בהכרה זו אבל אדרבא קוראים חגר וועקיס על הדבר בשווקים וברחובות ואין לומר דרוב אנשי הקהל ניחא לכו בהכרה זו דהתרחס החרס חדר דבתר רוב בנין אוליקי שהם חשובי הקהל שאינם מתרצים ועוד שהחשובים הללו שאינם מתרצים הם שהשביעוהו ונשבע על דעתם ומה לנו משאר הקהל שלא נשבע על דעתם

החרס והשבעה שקבל ואמר הרי' י"ט שיעמוד לפני החכמים שיראו אם יש איסור בדבר הרי קבל עליו שאם יגורו עליו להפרישו מהאיסור ומלווי' היו לגזור עליו שלא יוסיף לעבור עד שיברר דבריו ואז יגורו כאשר יראום מן השמים וכיון שכן הוה ליה להרי' יום טוב לקיים גורתם וכבר כתב מהרי"ק שרש א' דמי הוא שלא יחוש לידידו של הרב הרי' אשר יודה לאפרושי מאיסורא:

וגם כי כתבתי לעיל טענות רבות לאמר שהרי' י"ט היה מחוייב להחזיק בחרס שגורו עליו בב"ד עוד אוסיף טעמים אחרים לברר וללבן האמת והם שאל"פ שלא היתה שורת הדין יוצאת להחריס שלא יעול שום שורת חכם עד יעמוד לפני העדה למשפט מה שאין הדבר כן אלא דין חסוד הוא כמו שהוכחתי ממה טעמים מ"מ היה כח בב"ד לגזור עליו כן והיה גם הוא דין אמת ומשפט לדין לפי שהיה דין מרומה כי ראיו הרי' י"ט נוקש באמרי פיו כי כפי טענתו כבר היה מודה גם הוא שעבר על השבעה והחרס וכשהפלטנו בו ונחר לסדר טענותיו פעמים שלש בשנוי מעט מהטענה הראשונה עד שעשה אחרן סיגור לדבריו ושם הדברים בפיו והרי כאן הוכחה גדולה לחושבי טענה זו אמיתית:

ועוד הוכחה אחרת שמקודם לכן דיבר עם כמה חכמים וחשובי' וסיפר להם קבלת החרס ואלו דברי התנאי הוא לא הזכיר אבל היה אומר להם שלא קבל חרס אלא שלא להתמנות הוא עלמנו לחכם אבל אם ימנוהו אין בזה שום חשש ויהיה נקי מה' אפי' בזה ודאי מוקף מהדעת מחמת איסור דכל חכם המתמנה בקהל מדעת הקהל הוא מתמנה ואינו מתמנה מעלמו ואם כן נשקבל חרס ושבעה היינו לומר שאפי' ימנוהו לא יקבל עליו ועוד שאפי' היה ממש בפ"ו כיון שנשבע ע"ד המשביעין אחרו הא ודאי הם לא השביעוהו על דעת כך ואילו הטיל התנאי שהוא אומר היה לו לומר להם אחרו תנאי ולא לחלות עלמנו בהיות טענה שריקה ועוד מכיון שקודם חג השבעות הביא הרי' י"ט לדין את כח שכנגדו לומר שלא יחלו אחרו לקרותו עברין וקבלו עליהם כח שכנגדו שלא לקרותו עברין ובתנאי שיפסק הדין עד חג השבעה' ונשאר שישובו לעמוד בדין והרי' י"ט אילו היה האמת כדבריו הוה ליה לקבץ הב"ד ולהביא עדיו כדי להוציא עלמנו מהחדש ולעג ומכיון שלא חזר עוד לדרוש הב"ד על ככה עד שאחר כמה ימים נחשוררו הקהלות להעמידם בדין לסבה נוגעת עליהם

להחמיר בו מזגדיו ואע"פי שסבוף פרק שבועת העדות חז"ל ארור בו ידיו דכתיב אורו מרח ואמר עלול בארבע מלוח שיפורי שמחיה ברק למרח ובפרק ואלו מגלחין אמרו ומי"ל דמשמתיק דכתיב אורו מרח מ"מ החרס החכר בו לשון שבועה דמשמע דהוי דומי"א דשבועה שהיא דלורייחא ואם כן אע"פי שספק נידוי להקל ספק חרס להחמיר כל שכן דאפילו הנידוי נאמר דספקו להחמיר כמו שכחוכ בעור יורה דעה ואע"פי שגדולי הפוסקים פסקו דספק נידוי להקל מ"מ בחרס דלא איפליג כיחא שהם שוים דספקו להחמיר דכל מה שאבו יכולים למעט המחלוקת יש לנו למעט:

ועוד דמשמע שהחרס מדברי הורה שבעל פה הוא שהרי אמרו באגדה שאחי יוסף החרמו שלא יגלו ליעקב שמירת יוסף ושחפו להקב"ה עמהם והסכים הב"ה על ידם וכיון דקודם מחן תורה היו רגילים להחרים אלאם בכלל שבועה הוא וכדאמר רבי עקיבא החרס הוא השבועה ושבוע' כבר היחה נהגת דכתיב ואשביעך והרמב"ן הביא לנו מקרא' מן החורה כל חרס אשר יחרס מן האדם לא יפדה ונחב שזה פשט הכתוב ומה שדח"ל בפרק אלו נערוח היא דרש' אמיתי מ"מ אין מקרא' יולא מידי פשוטו והביא ראיה מלא יומחו אבות על בנים דרשו בפרק זה בורר לפסול עדות קרובין ואפ"ה לא ילא המקרא' מידי פשוטו שכן כתוב רק את בניהם לא המית ככתוב בחורת משה לא יומחו אבות על בנים ומכיון שהרמב"ן מביא ראיה לחרס מן החורה מי הוא זה ולא יחכו שיקל ראשו לומר ספק חרס להקל:

ועוד שגם שבועה דלורייחא נשבע שהרי קבל עליו כל האלות הכחבות בחורה והיינו שבוע' האלה וכדאמי' בהשולח אי לימא משום דרב כהנא דאמר מעשה בלדס אחד בשני בצורת כו' אמרה לו יהנה סם המוח בלדס מבניה אם נהייתי מדינך כלום אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמים הדבר אמרו ומה מי ששבע בלחם כך הנשבע לשקר עכ"ל"ו הרי שקראו לקבלת אלה זו שבועה וגם הרשב"א נחב בשם הלכות גדולות איכא דקשיא ליה יהנה סם המוח אמאי מקריא שבועה דהו"ל לא וכו' אבהו עכ"ל:

ונראה לו ט"ס יש כאן דק' לריך להגיה דהו"ל לא אלה כו' ומשמע מהכא דא"פ"י שלא הזכיר שם ולא כימי אלא שקילל לענאו אם יעשה דבר פ' נקרא שבועה דהא דיהנה סם המוח בלדס מבניה לא היה לה שם

וכדחן בכל הבשר הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו אמר רבי זירא אמר רב אינו עובר עליו ומוחר ואיכא דאמרי אמר רבי זירא אמר רב אינו עובר עליו ואסור ואמריקן בחר הכי דרב לא משום דדינא הכי אמר הכי אלא בקעה מלא וגדר ביה גדר דאיכלע לטלפוס ושמע דלא הו' זקירי בצצר וחלב ואסר ליהו כחלי וברי' עירובין נמי א"ל רב הונא לרב חק בר רבא לא תיפלוג עלי דרב איכלע לדמהיא ועבד שובדא כוחי א"ל רב בקעה מלא וגדר בה גדר ומפרש רש"י בקעה מלא עמי הארעא היו ומזולין במלכות והחמיר עליהם לעשות סייג להרתיקים מן העבירה כאלס הגודר בקעה פרוה לשומרה ובפ"ב דנדרים חן נדר בחרס ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים על כולן אין נשאלים עליהם ואם נשאלים עושין אותם ומחמירים עליהם דברי רבי מאיר וחכמים אומרים פוחחין להם פחה ממקום אחר ומלמדן אותו שלא ינהגו קלות ראש בנדרים פירש"י אין נשאלים עליהם לריך לריך שאלה דודאי מוחר הואיל ואינן דעל דעת כן קאמרי וכולן אין לריעים שאלה בדר"א בתלמוד חכם אבל בע"ה שבה לשאלו עושין אותו ומחמירין עליו ופסק הרמב"ם בפ"ב מה' נדרים כחכמים בתלמוד חכם אין לריך לשאלו על הנדרים אלו ואם היה ע"ה מראין בעיניו שזה נדר ושהוא אסור ופוחחין לו פחה ממקום אחר ומחירין לו וצין שהיה ח"ה או ע"ה גומרין בהם ומלמדן אותם שלא ינהגו מנהג זה ולא יהיו נודרים דרך שחוק והחול ואי בנדרים המותרים לגמרי אמרי דפוחחין לו פחה ממקום אחר כדי שלא יבואו להקל בנדרים כ"ש לדבר שהוא ספק דרבנן שאסור להחירו בפני ע"ה ואם כן איך יעלה בדעת להורות בפרהסיא דספק חרס להקל דהא ודאי על כל ני האי דינא לימוד גדר מלא ופירטו בו כמה פרטות:

ובל זה שנגיח דחרס הוי מדרבנן לגמרי ושספקו לקולא לכ"ע אבל מאי דאשכחן שכתבו הפוסקים דספקו להקל הוא בספקי נידוי בריש אלו מגלחין אבל בחרס לא אשכחן בהדיא דספקו להקל ואע"פי שכתב הרמב"ן בשמשפטי החרס שלו דדבר זה מחורה מרע"ה לא למדנו מ"מ הרי נחב מדוברי קבלה נאפרש דכתיב ואקללם ואשביעם וכתיב כי השבועה הגדולה היחה וחייא כי למדנו בשם רבי עקיבא וכי שבועה היחה שם אלא ללמדך שהחרס הוא השבועה והשבועה הוא החרס והרי כיון שהחרס מוחר בנדרים קבלה ונקרא שבועה יש

קך וכך אע"פ שלל הזכיר שס ולל כיוי שבועה הייח לכ"ע:

ועוד דהכח נמי הזכיר שמוח דהל קביל עליו כל הללוח הכחובות בחורה והל פשיטל הללוח הכחובות בחורה בשס הל כחובות יככה ה' כל וק כולס נמלל שר' יוס טוב שבע שבועה דלורייתל וכוין שק ספיקל להחמיר וכל שק דלכחי ליחל ספק וכמו שכתבתי: עוד טען דכוין שאלח מכת שכנגדו ערערו לומר שלל שבעו שלל לעשות ב"ה אחר הוה ליה חחר בו משבועתו וכוין שכנגדו חחר בו גס הר' יו"ט פטור משבועתו אשר שבע לעשות מה שיגורו עליו ול"כ לל היל מחוייב לשמור ולקיי' החרס שגורו עליו שלל ללמוד ב"ה ושלל ליטול מיומי ושררל חכס:

ולוה השבתי שפ"י ניח שאלחס דברים שאלח דהיינו שלל היל בכלל השבועה שלל לעשות ב"ה היו כדלחס לפטור להר' יו"ט משבועתו ששבע לקיים כל מה שיגורו עליו מכל מקוס בנדון דידן לל נפטר הר' יוס טוב משוס דהנשבעים מכת שכנגדו היו שלשה או ארבע וגס אס אחד היל חחר בו הלחרים לל היו חחרים בהס:

ועוד שאלן דברים אלו כדלחס לפטור לח הר' יוס טוב משבועתו זלח אפילו אס היו אומרים אוחס כל הנשבעין מכת שכנגדו לפי שלל היו אומרים ששבעו ורוגיס לחזר בהס אלא שלל שבעו על כך ואלפר שרל היו זמרים או לל דקדקו בעגין ומכוין שששודועוס שע"ד כך שבעו ואמרו אס ק הול נעשה ונשמע היל אין כאל חרה כלל:

ועוד שששטים שבעו זה לזה לעשות דבר פ' ואחר אחד מהס שאלנו חלה לקיים שבעתו לל נפטר שכנגדו עד שהלה יעבור על שבעתו וכל שלל עבר דברים אין בהס ממש וכ"כ ממ"ש המרדכי בהגהות שבועת דב' אלשים כשבעו זה לזה ועבר הל' על שבעתו השני נפטר מלוחה שבועה כדלמריק בפ"ק דסוטה גבי שמשון שהרג פלשחים א"ר חיייל בר אבא הוחלה שבעתו של אבימלך דכחיב אס חשקור לי ולמי ולנכדי ופירש"י הוחלה בטלה כמו לל יחל דברו לפי שעברו פלשחים על השבועה חחלה עכ"ל וגס רבינו ירוחם כתב שייס ששבעו לעשות דבר אחד והלחד מהס עבר על שבעתו השני פטור ול"ל החיר מן השבועה כ"כ המפרשים ורלחי מדוד כל היל שהזכירו בדבריהס שששאלח אחד מהס עבר על שבעתו הול שחבירו פטור הל אס לל עבר אע"פ שאלח שרולה לעבור לל נפטר

ולל כיוי וכחכ הר"י כפרק שבועה העדות אחר רבי אבהו מכוין לללה שהיל שבועה שנלמר ויבא לוחו בללה וכחיב וגס כמלך ככודנר מרד אשר השביעו בללהיס וכחכ שס הרל"ש ומהלכ שמעיך דבעגין אחד מן הכיויין בללה ובשבועה דכחיב אשר השביעו בללהיס וכשכתב שדעת הרמב"ס דלל בעיקר לל שס ולל כיוי משמע דדוקל לשבועה הול דקלמר ומטעמל דמפרש דלס אחר לל אוכל היום בללהיס אע"פ שלל הזכיר בלשון שבועה היל זה מושבע ועומד אלא על כרחין כלומר לל אוכל קלמר שהול המויל שבועה מפי אלמל דשבועה כעוי לל כעי אפי' כיוי ואלפר שידוח הן טענה זו לל סגייח אלא לשבועה אכל לל לללה ולכן בעור יורה דעה ס' רל"ז כתב עיקר לשון שבועה שיאלר חני שבע שאלעה דבר זה או לל אלעגו ויש אומרים שאליה שבועה כל אכל הרמב"ן כתב דהייח שבועה דלל הזכיר שס וכיוי ודלויי אבי ז"ל כתב אלפר לל גרע מידוח ובעגין אלה כתב ואלס אחר כלה או בלרור כו' היל שבועה ובלבד שיזכיר שס או כיוי אכל אס לל הזכיר לל שס ולל כיוי אלנה שבועה ולל הזכיר דעת הרמב"ן משמע דכהל אפילו הרמב"ן מודה י"ל דהל חיכא הרמב"ס והרל"ב בפ"ב מהל' שבועות כחכו שהמקלל עלמו אס יעשה או אס לל יעשה דבר פ' אע"פ שלל הזכיר שס ולל כיוי היל זה אסור בדבר ששבע עליו אלא שלדעת הרמב"ס אע"פ שאלור בלוחו דבר ששבע אלנו לוקה ולל מביא קרבן ולדע' הרל"ב ד מביא קרבן ואלנו לוקה מ"מ לדברי שיהס כיון שקלל עלמו אס יעשה או אס לל יעשה דבר פ' אע"פ שלל הזכיר לל שס ולל כיוי היל זה אסור בלוחו דבר מן החורה ואפילו להר"ש נראה דכל שקילל עלמו אס יעשה כך אע"פ שלל הזכיר שס ולל כיוי כיון דמושבע מפי עלמו הול הייח שבועה שכחכ בריש מרים הל דחקיו כיויין לשבעו' כי היכי דלל לימל שבועה לה' א"כ משמע דשבועה וכיוי בלל הזכרה ה' הייח שבועה וקשה דכפרק שבועה העדות ובריש שבועת הדיינין משמע דלל הייח שבועה בלל הזכרה ה' וחיך ר"ח דדוקל כמושבע מפי לחרים דומייח דסוטה ושבועת העדות ושבועת הדיינים הול דבעי שס או כיוי אכל שבועה שאלור נפשו בלשון שבועה אפילו בלל שס ובלל כיוי מני אחר נפשיה עכ"ל וק כחכו החוס' בשס הר"ס והלי טעמל סגי אפילו לללה נמי וקן משמע מדברי הטור שכחכ דברי ר"ח אחר שכחכ גס דיני הללה ול"כ כל היכא שמקבל על עלמו בללה שלל לעשות

חבירו דלח"ה הול"ל כיון שאמר הא' מהם לעבור על שבועתו נפטר שכנגדו משבועתו אלא ודאי כל שלא עבר הא' אין שכנגדו פטור' דדברים ליח בזה ממשה דעבד אייניש דגוים ולא עבד כדלמריין'.

וכן יש לדקדק עוד ממה שכתוב בהגהות מרדכי דשבועות חשובה הרב משען ח"ל אמרם כן היחה קבלה בידי כו' דמי שעכב והעביר המועד אסיר לינשא לאחר כו' ואם איחא הול"ל דמי שעבר ואמר שלא יקיים שבועתו אסיר לינשא ומי שאין מעכב מותר אלא ודאי כל שאמר שאינו רוצה לקיים השבועה לא נפטר שכנגדו עד שיעבור זה על השבועה או בקום עשה כגון שנשא או בשב ואל תעשה שהעביר המועד וא"כ אע"פ שהיו אומרים כח שכנגדו ח"ו שהיו רוצים לעבור על שבועתם ולצנות ב"ה אחר לא היה הר' יום טוב נפטר משבועתו עד שהיו בוים ב"ה'.

ועוד אני אומר שאפי' אם היו בוים ב"ה לא היה נפטר הר' י"ט משבועתו זאת לפי שבועה זאת לא היה דבר נוגע להר' י"ט שהרי אם היה יולא הר' י"ט חייב בדינו והיו חוזרים כח שכנגדו לב"ה מאחר שלא היה נוטל שררת חכם עכשיו מה חועלת להר' י"ט כשיקראו אחי הקהל או שלא יקראו דכיון שילא חייב בדינו ידם על העלויה ולעולם לא היו מסכימים למנותו עליהם ואם היה יולא הר' י"ט זכאי בדינו ודאי שלא היו חוזרים לב"ה כיון דידם על התחטוה והיו מחפזים בשאר בתי כנסיות ולא השביעום הקהלות אלא כדי שלא ימשך חק לקהלות מבין ב"ה כהחדש ועד כאן לא כתבו הפוסקים שאם עבר זה נפטר חבירו אלא כגון ששבעו זה לזה בדבר הנוגע לשיניהם כגון לינשא זה או שלא להלחם זה עם זה והכי נמי מה שהשביעום שלא לקרותו עברייין הוא דבר הנוגע לו אבל מה שהשביעום שלא לעשות ב"ה חדש אינו דבר הנוגע לו ואפי' אם ח"ו היה עוברים על שבועתם והיו עושים ב"ה חדש לא היה נפטר הר' י"ט בכך וכ"ש הכא שלא עשו ולא דברו לעבור אלא לומר שלא יכלל זה בשבועתו ואף גס זאת לא אמרו אלא אחד לבדו מכל הטענות האלה ממלא חף על פי שערער אחר שכנגדו לא נפטר הר' י"ט בכך משבועתו אשר נשבע לקיים גזרתינו:

ועוד טען שלא גזרו עליו אלא שלא ילמוד בבית הכנסת אבל לא גזרו שלא יעול שום שררת חכם: וגם בטענה זו הבל יפלה פיהו שהרי מעידים שגזרו עליו שלא ילמוד בב"ה ולא יעול שום שררת חכם

ואפי' אם היו עדים מעידים כן הדיינים היו נאמנים להעיד כדליתא ברש סנהדרין גבי שים שעשו פשרה אין בעלי דינים יכולים לחזור בדיון ולמ"ד תרי אפי' א' נמי והאי דקאמר תרי כי היכי דליהוו עליה סהדי וכחב בעל נמקי יוסף וכחבו המפרשים עלה מיהא שמעיין שהפסריים יכולים להעיד וה"ה הדיינים וגם הרמ"ם בתשובותיו כלל"ו כתב שדיינין שפסקו הדיון נאמנים לעולם לומר היאך פסקוהו שאינם חשובים נוגעים בדבר וכן משמע בדברי המרדכי בסוף קידושין ובעור ח"ה סו' כ"ג כתב עוד שאפילו יש שני עדים שמכחישים אותם הדיינים נאמנים יותר מן העדי' וכ"ש הכא שהעדי מסייעי' לדברי הדיינים שגזרו עליו ג"כ שלא ליעול שום שררת חכם:

ועוד אני אומר שאפי' לא היו אומרים לו אלא שלא ילמוד בב"ה ממילא משמע שהיו גוזרים עליו שלא יעול שום שררת חכם דהא כיון שאמרו שמכח החרם הזה' שקיבל עליו היו גוזרים עליו שלא יעבור עד שיביר דבריו אם כן כל מה שנקלל בכלל חרם ראשון נכלל בכלל חרם שגזרו עליו:

ועוד אפילו אם תאמר שלא גזרו עליו אלא שלא ילמוד בבית הכנסת לבד הרי עבר על החרם שגזרו עליו ולמד ביום השבת וא"כ לא מלא ידיו ורגליו בבית המדרש:

ועוד טען שלא קבל הר' י"ט עליו בשבועה לקיים מה שגזרו עליו אלא כדיון אבל מה שגזרו עליו שלא ללמוד ושלא יעול שררת חכם היה שלא כדיון ושלא נתחייב לשומרו:

ואני כבר כתבתי לעיל להחזיר כל טענותיו והוכחתי בטענות אמתיות וברורות שכדיון וכהלכה נגזר עליו:

ועוד לכתוב בזה בחמשה טענות חזקות כראי מולק להוכיח שכדיון נגזר עליו החרם הא' ושהר' י"ט היה מחוייב לשמור החרם שגזרו עליו ואפי' אם היה כדבריו שלא מן הדיון נגזר משא"כ כמו שהוכחתי ואוכיח בע"ה דדיון דקא הוה אפי' לפי דבריו לא אהנייא ליה האי טענה ולא לומר שלא היה הר' י"ט להחזיק החרם שגזרו עליו מכה שבועתו אשר נשבע לקיים מה שגזרו עליו אבל מ"מ לא הוה להר' י"ט לעבור על גזירת ב"ה והוה ליה לקיים גזרתם וכדלמרי' בפי חזקת הבתים רב כהנא שקל בדקא דארעא כו' אחא לקמיה דרב יתודה אזל אייחי תרתי סהדי כו' ח"ל כמאן כר"ש בן אלעזר והא מייחא ליה לגרמא ממערבא דאין

הוא ליה לנחבע לומר לדין לא אקבל דבריך ולא אעבב
 ממוני שאיך ממו' לדין אלא כשחשטע טענותיו ותגור
 אומר פ' זכאי ופ' חייב או נתקיים דבריך אבל עכשו
 שלא שמעת הטענות ולא נגמר הדין איני זקוק לשמוע
 לך לעבב ממוני ואני אצילנו מיד שלוחי או בעל חובי
 על כרחך אלא ודאי כל עיפי הדין מסורים ביד הדיין
 והרי דברים ק"ו ומה אם בזהאי דהרא"ש שאין הדיין
 רואה אלא אחללה בלבד מצוה לעבב הממון והנחבע
 מצוה לקיים דבריו ובג"ד שהעידו עדים כדברי כח
 שכנגדו והר' יוס עוב לא נחבררו עאכ"כ שיהיו הדיינים
 מצוין לעבב על ידו מליטול שום שררה חכם עד שיצטר
 דבריו כי היה לב"ד לחוש פן יקבלוהו ראשי חברתו לחכם
 עליהם ולא יראה הר' יוס עוב לבוא עוד לעמוד לפני
 העדה למשפט ודמי ממש לאותו שאומר מחיירא אני
 שמא יבואו לידו ויבירחם ולא המלא מקום לגבות חובי
 וגם הר' יוס עוב היה לו לשמור החרם שגורו עליו כמו
 שבהיאי דהרא"ש הנחבע לריך לשמור ולקיים מה שגורו
 עליו ב"ד לעבב ממונו שכיון שחרם שגורו על הר' יוס
 עוב הוא סעיף מסעיף הדין שעליו היו דין חייב לקבל
 מה שגורו עליו מכה השבועה ואפילו לפי דבריו שאומר דשלא
 יגורו עליו ב"ד:

ועיר יבין ליה כל טענותיה לומר שלא נשבע
 לקיים מה שגורו עליו אלא בגמר דין דוקא לא מהניא
 ליה האי טענה אלא לומר שלא עבר גם על השבועה
 אבל על החרם שגורו עליו ב"ד מחוייב להחזיקו אע"פ
 שלא היה נשבע לעולם מפני שב"ד גורו עליו כן ועמד
 לפניהם לדין ואפי' אם לא היה צא לעמוד לפניהם
 היה יכולה ביד הב"ד ההוא לכופו לעמוד בדין אם לא
 היה רואה לעמוד בדין כמ"ס הרא"ש בריש זה בורר
 ואם אין חכמי זקני' ומנהיגים שאם אין הנחבע רואה
 לעמוד שפופין אואו לדון בפניהם ובג"ד היו בעיר
 פרנסים חכמים ומנהיגים ואם היה הר' י"ט מסרב
 מלעמוד בדין היה יכולה צידם לכופו לעמוד לדין בפניהם
 וכ"ס שהרי י"ט מראון עמנו ראה לדון לפניהם שחייב
 הוא לקבל כל אשר גורו עליו בדין ואפי' היה בעיני
 ממון וכ"ס הכא שהגורה היחה לאפרושי מאיסור'
 שהחרם והשבועה בלא אוחז תנאי היו מוחזקים ע"פ
 עדים והתנאי שהוא אומר עדיין לא העידו עליו עדים
 וכיון שכן אפילו יתעקש לומר שגם בלא שבועה לא
 קבל עליו לקיים אלא מה שגורו עליו בגמר דין לאו
 כל כמינה שמאחר שבפעם הראשונה שחבעוהו כח
 שכנגדו לדין בפני ראשי הקהלות באומרם שעבר על

הלכה כרשב"א ח"ל ליכי חיתי הרי שאע"פ שרצ כהגא
 היה סובר דאין הלכה כרשב"א והיה אומר דבני מערבא
 הכי ס"ל אפי"ה כיון דרצ יהודה לא הוה ס"ל הכי
 נחתיב לקבל הדין של רב יהודה עד לדייני אגרחא
 ממערבא והכי נמי הוה ליה לקיים גזרת ב"ד כיון שגרי'
 להם שהדין קך וכל שעבר על גזרתם עבר על החרם
 ועוד אני אומר דבג"ד מה שגורו עליו ב"ד חמור ממה
 שגור עליו רב יהודה על רב כהגא דבהיאי דהתם אילו
 היה מביא אגרחא ממערבא דאין הלכה כרשב"א היה
 חזר הדין וכדאמר ליה לני חיתי ולא אמר אע"פ
 דחיתי לא נשיב בה דכבר חזר הדין ובג"ד אמרינן
 בפ"י שכאשר יסכימו אלו רוב החכמים כאשר יראה
 בעיניהם ומשמעות לשון זה שכאשר יראה בעיניהם יהיה
 מקובל על הבעלי דינין וח"כ אפי' מייתי אגרחא
 ממערבא דליה דינא הכי לא משגיחין ביה דהא קבלו
 עליהם לעשו ולקיי' כל אשר יראה בעיני רוב החכמים
 וח"כ הו"ל להר' יוס עוב לקיים החרם שגורו עליו ב"ד
 ומכה טענה זה נמלא הר' י"ט מחוייב לקיים גזרת
 ב"ד גם מכה השבועה ואפילו לפי דבריו שאומר דשלא
 קדין גזר עליו:

עיר טען שלא קבל עליו הר' י"ט השבועה לקיים
 מה שגורו עליו אלא מה שגורו בגמר הדין לבד ומאחר
 שהחרם שגורו עליו לא היה גמר הדין לא היה מחוייב
 להחזיק בו ולשמרו . וע"ז השבתי שאע"פ שאין זה
 גמר דין מ"מ היה סעיף מסעיפי הדין על הנשבע
 לקיים מה שגורו עליו חייב הוא לקיים מה שגורו
 עליו בסעיפי הדין ההוא שהרי בריש קמא גבי הא'
 דאמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות
 וילאו עליו עסיקין כו' ואיכא דאמרי אפי' באחריות נמי
 דח"ל אחוי טרפק ואשלים לך כחצ הרא"ש שמי שבא
 לפני ב"ד ואומר יש לי על פ' ומלאתי נכסיו במקום
 ידוע ואני ירא שמא יבואו לידו ויבירחם ולא אמלא
 מקום לגבות ממנו חובי ומבקש שיעכבו בית דין
 הנכסים עד שיחברר חביעתו וכן ראובן שיש לו שטר
 על שמעון כו' הכל לפי הענין ואם חרזה הדיין אחללה
 בדברי החובע כו' מצוה הדיין לעבב ממון הנחבע עד
 שיחברר החובע חביעתו עכ"ל:

הרי שאע"פ שהדין אינו ממונה אלא לדון דין כי
 אינו יכול לפשר אם לא ברצון הבעלי דינין ואפי"ה
 באחללה לחוד מצוה הדיין לעבב ממון הנחבע והוא
 דין אמת משפט לך וחייב הנחבע לקבל דברי הדין
 ולעבב ממונו עד יעמוד בדין ואם כדברי הר' אהרן

ועוד שאפילו אם היו קלח מאוחס ששבע על דעתה מחרטים לא הייתה לו התרה אם לא שיסכימו כולם בהתרה וכדמשמע משלון הרמב"ן ז"ל במשפט החרס אשר לו שכתב אבל אם נדר על דעת רבים ידועים והככימו כולם להחיר יש לו הפרה ע"כ הרי דבהסכמת כולם צעיק וכו"ש שאין גם אחד מאוחס ששבע על דעתה מחרטה דפשיטא דאין בהתרה זו ממש דאפי' לדברי האומרים שהשבע לחבירו אם החירו לו שלא מדעתם אינו מותר כדמשמע ליטנא דהגדר על דעת יחיד קמי אין מחירין לו אלא בפניו דמשמע דלכתחלה הוא דאין מחירין אבל אם החירו מותר וכן על דעת רבים אמרינן לית ליה הפרה כלל ואפי' בהשבע לדעת חבירו והחירו לו יש פסק בדינו ממאור הגולה מהר"ר אליה מורחיו זלה"ה שיש לפסוק כהראב"ד דאפי' בדיעבד לא עלתה לו התרה וכו"ש בנודר על דעת רבים והתרה נמשכים ממנה כמה הירבות ופשיטא דלא עלתה התרה :

ועוד שקול זה שינא לא היה על פי עדים והוא י"כ לא טען כך וטיון שכן אין קול זה כדי לוכחו אבל הוא כדי לתח המחללה דליחא לענחו טעונו על תנאי פלוני קבלתי וכיון דאיכא כל הני המחללות אפי' אחד שהיה מביא עדים שיעידו כדבריו הוה ליה לבדוקם בדרישה והקירה דקעין דין מרומה הוא כדאמרינן בריש אחד דיני ממונות דדין מרומה צבי דרישה וחקירה וצפי' שבוטות תיגא מין לדין שידע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידים אחתנו ויחיה הקולר תלוי בצואר העדים ת"ל מדבר שקר תרחק ואע"ג דמפרק א' דיני ממונות משמע דדין מרומה על ידי דרישה וחקירה דין אותו וצפרק שבוטות העדות משמע דאין דין אותו כלל כבר כתבו הרא"ש והמרדכי שס' רבינו מאיר דההיא דבפ"א דיני ממונות כשהשבע טוען ברמאות ודין אותו שאם יסתלקו מהדין גמלא חוטא נשכר וההיא דשבוטות העדות כשהשבע טוען ברמאות ודין :

ועוד תירך המרדכי דההיא דאחד דיני ממונות כשאינו יודע בודאי שהוא מרומה וההיא דשבוטות העדות שידע בודאי שהוא מרומה ומדברי הר"מ במז"ל פ' כ"ד מהלכות סנהדרין נראה שמפרש דההיא דשבוטות העדות הכי קאמר שלא אחתנו על פי העדים ויחיה הקולר תלוי בצוארם אלא יתקור וידרוש אותם כדאמרינן צפרק אחד דיני ממונות והכא הגשבע הוא שהיה נראה לנו שהיה טוען ברמאות וגם לא היה יודע לנו

ועוד שהיה טוען ברמאות ולכן לכל החירוים הוה ליה לב"ד לבדוקו בדרישה וחקירה וכיון דדין מרומה הוא ב"ד מאוים לגזור עליו שלא יטול שררת חכם עד עמדו למשפט ואפי' היכל דאיכא שער ועדים החומים עליו דקי"ל דיעשה כמי שחקרה עדותו בב"ד הסיב הרא"ש שאם יש המחללות שהדין מרומה לריך דרישה וחקירה וכמ"ש מהרי"ק בשרש ס"ז :

וכתב עוד בשרש י"ד שביד הדין לפעמים לעשות דבר יראה כנגד היושר אם יראה לו שהבעל דין דוחה או מרמה דבר זה תלוי בראות עיני הדין רק שיעשה לש"ש עכ"ל וב"ד כיון שראינו שהר' יום טוב הוא דוחה ומרמ' מאוים היינו לגזור עליו שלא יטול שררת חכם עד שיברר דבריו ואם עשיו לש"ש נאמן עלינו הדין וכיון שהיינו מאוים לגזור עליו כך הוה ליה להר' י"ט לשמור ולקיים גזרת ב"ד :

ועוד מטעם אחר היה כה ביד ב"ד לגזור עליו מה שגזרו לפי שנתהבג באלמות כי נקבלו כל אנשי חברתו על החכמים וראשי הקהלות בהיותם בבית הוועד ושלחו יד לשונם בהם וכמעט שלא שלחו גם ידם וכיון שנתהבג באלמו' תיחי ליהו לבי דינא שדך גזרו עליו כדאמ' בהמפקיד ובפ"ב דכתובות דא"ל מרי בר איסק לרב דינא הכי וא"ל הכי דיינינא לך ולכל אלימא דהבדק אלמא שהרשות ביד ב"ד לאלם לעשות לו אפי' שלא כדין והוא נקרא דין אמת וה"ל מכיון שנתהבג באלמות והדבר ידוע שכיון שכל כך נתהבג באלמות לא היו מימיים לה"ר י"ט עוד בדין וכיון שבידם היה לכופו דלהוי יחיה דינא היה כה ביד ב"ד לגזור עליו מה שגזרו והיה מחוייב ה"ר י"ט לקיים גזרתם וזה אפי' לא היה בזה טענת אחרת אלא זה וכו"ש השתא דאיכא כמה טענות גלויות שקו היושר ומשפט ולדק היה לגזור עליו מה שגזרו שהיה לו לקיים גזרתם :

ועוד מטעם אחר היה להם לב"ד לגזור עליו מה שגזרו ואפי' מטעם שאם היו יולאים מאותו מעמד כפי מה שהיו ב"ד מכירים מה"ר י"ט וסיעתו לא היו חזרי' לעמו' בדין כפי מה שנתבאר לעיל שקודם חג השבועות כשעמדו בדין יום אחד שוב לא חזר לעמוד עד אחר כמה ימים שראשי הקהלות העמידוהו בדין ומה גם שחיה שכל סיעתו נתקבצו ודיברו עוות בב"ד שודאי לא ייחווהו לשוב למשפט ואם לא יפסק דינו היו רשאים בני כח שנגדו לבטח להם ב"ה אחר וימשכו מזה כמה חרבות ח"ו ולכן היה כה לב"ד לגזור עליו שלא ילמוד עליו בב"ה ושתא יטול שום שררת חכם עד שיבא לעמוד

שם המרדכי וגם הביא מההיה דמ"ה שהחוקים בו רבים אסור לקלקלו וגם הכא לעני' המס יתעד לפרוע חחלה פן החקו הרבים ומאחר שחלוי בנך משום הזיק הרבים אין הדבר חלוי מפני שהוא עומד עמהם שהרי גבי אילן וכן גבי מי שהיה דרך הרבים עוברת בחוף שדכו ונתן להם מן הזל דמעולם לא היה לרבים שום שייכות בדרך הזה ומן הדין היה לו לומר מאחר שלא נתן לרבים הדרך הזה אשר מן הזל אלא משום שהיה עבור שהדרך הראשון אשר באמצע יוחזר לו וכיון שלא עשה ולא כלום ולעולם נשאר הדרך הראשון בנח הרבים ויכולים לעבור דרך שם שע"כ א"כ יוחזר לו לכל הפחות הדרך אשר מן הזל שלא היה שלהם מעולם דלזין לך קנין מעוט גדול מזה מה שנתן להם מן הזל בחוטבו שיוחזק לו הדרך אשר באמצע שדכו ואינו חוזר ואפי"ה חשו חכמים להזיקא דרבים ואע"ג שלא היה להם שום שותפות ושום שייכות באותו דרך מעולם וגם כתב מוהר"י קולת ברשב המפרש חשבונות רבינו עוריאל ע"ד הדוגמא אשר כתב היהודים שיעסקו שהיהודים הדרים בפזארו שהם חתח שרים קענים שיטבו חתחו כו' ואמר ליהודים אם לא תעסקו שיטבו לדר חתחי כלה אגדת אהבס ואוחס ולא ישר פרסה והשיב דומה בעיני כיון שהדוגמא יטול לגרש את הכל אף אלו אמרו תמותו נפשי עם פלשחים לא מהני אלא כופין אותם על מדת סדום שיעקרו ממקומם ויבואו חתחו ואם יש להם פסידה כמה שנחנקו ויבואו ממקומם זה יטענו אה"כ לאחר שישלך החק לרבים אבל קודם לכן אין יכולים לתבוע מאומה שלא ידמה הדבר לקדרה דבי שוחפי ורחיה מפרק לא יחפור את האילן קדם קולך כו' משום קדרה דבי שוחפי כו': ומבאן יש להוכיח דאפילו לא היה סכנה כלל מ"מ כיון שהאחרים שסכנה בעצורם שהם רבים לריכס לסלק ההזיק ויחזרו לתבוע הזיק' אה"כ עכ"ל הרי כאן דאע"ג שההזיק נמשך מכה רבים בחר מקים שהן רבים קאזליק ורודפים את המזיקים אע"פ שהם בני עיירות אחרות להרח"ה הזיק מן המזיקים ואפילו שאילו היו עומדי' במקומ' המזיקי' לא היה מגיע להם הזיק וכ"ש בנ"ד שאילו היה מתמנה ה"ר יוס טוב להכס או לא היה הפסק בידו היה סיבה שישלך הקהל והיו נמשכות חורבות הרבה לכל הקהלות וגם הקהל הה"ר י"ט מחייב לסלק ההזיק הזה ואלא תולא שום שררה חכס עד יגמר דינו והיה יכולת ביד איוה ב"ד מצ"ד העיר לכופו על ככה וכ"ש שכל צחי דינים של העיר גזרו עליו שצדק גזרו וחייב היה לקיים גזרתם:

בדין כדי שלא ימשך שום חורבה לרבים יד הרבים על העלוונה לשלם וכדחתן בפרק לא יחפור מרחיקין את האילן מן העיר כ"ה אמות כו' אם העיר קדמה קולך ואין זותן את הדמים ואם האילן קדם קולך וזותן את הדמים ואמרינן בגמרא ואם האילן קדם קולך וזותן דמים ולימא ליהו הוו לי ברישא דמי והדר איקין אמר רב כהנא קדרה דבי שוחפי לא חמימי ולא קרירי ופי' רש"ס לא חימא כו' אם באחה להמתין עד מתן מעוט יעמוד זה לאורך ימים בני העיר סומכין זה על זה ובעל האילן רונה בנך לפיכך יקך ואח"כ יבנה מעטיו מהם צב"ד וק"ו הוא ומה החס דאילן זה אינו מוסיף לעיר אלא משום נוי העיר מרחקין אותו אפי"ה קולך בחחלה ואח"כ נתן דמיה בנ"ד דאיכא למיחש שימשכו מזה כמה חרבות ח"ו לכל הקהלות אם מרבוי הבתי כנסיות בעיני הגוים אם מיראת מלשינות שיחרבו בסבת הפירוד אם מקטנות ומריבות ומדיים המחלשות יוס ויוס בקהלות לסבת היוח שחי כחות בעיר כי אלו יסייעו לבני כח זו ואלו יסייעו לבני כח זו וכחות ח"ו קהל בקהל איש באיש איש בבנו ובחוקי ובקרובו אם מלד שאם בני הקהל הזה יפרדו לשחי כחות ויהיו סבה להזיק שאר הקהלות שיחלו לכמה קהלו' ואפי"ה לגזור עליו שלא יתמנה להכנס הקהל כלל היה יכולת ביד ב"ד לגזור עליו וכ"ש שהיה כח בידם לגזור שלא יטול שררה חכס עד עומדו לתשפט ואין לומר שכיון שה"ר יוס טוב היה מקהל אחד זולת קהלות הב"ד לא היה יכולת בידם לגזור עליו שהרי קבלם עליו לדיינים ואע"פ שהוא אומר שלא נשבע לקיים מאמרם אלא לעיני הגמר דין בלבד מכל מקום זה אינו דסחס נשבע לקיים את אשר יגזרו עליו ואפי"ה אם יהיה כדבריו שלא נחנזן לישבע לקיים אלא מה שיגזרו עליו בגמר דין מ"מ בסחס מודה שבזולת שבועה קבל עליו לקיים מה שיגזרו עליו ואע"פ שיטעון שאפי"ה בלא שבועה לא קבל עליו לקיים מה שיגזרו עליו אלא מה שיגזרו עליו בגמ' דין עכ"ל חייב הוא לקיים גזרת ב"ד שהרי כתב מוהר"ק ברשב ב' ואפילו אם ירצה אדם לקנטר ולומר אע"ג דמשך עדיין כו' מ"מ אחר שאינו עומד עוד תחת אותה שררה לא יחשב כיחוד המדיין את הרבים שהרי כבר נחפרדה החבילה אי אפשר לומר כן שהרי דין זה שאנו אומרים שהקהל גובים חבילה ונשהם רוצים להיות מוחזקים חובעים ולא נחבעים מוכיח המרדכי מההיא דאם האילן קדם קולך וזותן דמים משום דקדרה דבי שוחפי כו' וחסו חכמים להזיקא דרבים בכל מקום כמו שכתב

לרוך למונעו כיון ששאר הדבר בספק שקול אע"ג
 דאשה דייקא ומנסבא אלא אפי' היכא דאיכא חד סהדא
 דמכחיש לחרי סהדי דקאמרי מה אע"ג דחד סהדא
 לאו בר אנחושא הוא לחרי וכו' ספק רחוק אפי"ה יש
 כח לב"ד להפרישו אפי' אומ' ברי לי כיון דליכא זלוחא
 כדמשמע מההיא דרבי יוחנן דפרק האשה שנתארמלה
 דאמרינן החס אמר ר"י שנים אומרי' מה ושנים אומרי'
 לא מה הרי זו לא חנשא ואם נשאלה לא חנשא שנים אומרי'
 נחגרשה ושנים אומרי' לא נחגרשה הרי זו לא חנשא
 ואם נשאלה חנא ומקשה החס חלמודא מ"ש רישא ומ"ש
 סיפא ומשני אמר רבבי חרגמא בעד א' עד א' אומ'
 מה הימזכו רבן נבי חרי וכדעולא דאמר עולא כל
 מקום שהאמינה חורה עד א' הרי כאן שנים והאי
 דקאמר לא מה הו"ל חד ואין דבריו של אחד במקום
 שנים וחו מקשה אי הכי אפילו לכתחלה נמי ומשני משום
 דרב אסי דאמר רב אסי הסר מתוך עקשות פה ולוח
 שפחים הרחק מתוך אלמא לכתחילה בכל אופן יש לנו
 למונעו כיון דליכא זלוחא ואע"ג דברי ליה דהא
 סחמא קאמר לא חנשא דמשמע אפי' לא מעדיה מיהו
 כד דיקח שפיר מני' לומר דלא דמי להאי דון דשמי
 החס דאיכ' חד סהדא דקא מסהיד עליה דלא מיה ויש
 לחוש לדבריו אע"ג דסהדא קמא במקום חרי קאי ולא
 מני' לאכחושיה ליה מ"מ לכתחילה יש לחוש לדבריו
 אבל ב"ד דלא אסהידו כלל דנשבע בלא חנאי דהא
 העד דאסהיד שהיה בלא חנאי הונחש או לא הנה
 אזנו לשמוע מחמת הענק' והמריבות והרי אין כאן
 עדות כלל אע"פ שינא קול שיש עדים שהיה בלא חנאי
 פשיט' דלא שייך הכא דרב אסי דא"ר אסי הסר מתוך
 עקשות פה ולוח שפחים הרחק מתוך דאי ס"ד אפילו
 היכא דלא אסהיד עליה כלל היכא דילא כבר הקול
 שיש עדים לכתחילה מנעינן ליה משום הרחק מתוך
 ליאשמועינן רבי יוחנן היכא דלא אסהיד עליה כלל אלא
 קשה דאי אפשר לומר כן דאי קאמר ינא קול דאיכא
 עדים ידעי' אם הוא חי ומאי ינא הקול דקאמר שינא
 קול שיש עדים שהוא חי ולא חנשא לכתחילה משום
 הרחק כו' היכא דאסהיד עליה סהדא דעדיף מכל שאין
 בו עיקר כי הכא אלא ודאי משמע מהכא דהיכא דלא
 אסהיד עליה כלל אין כח לב"ד להפרישו ולא שייך הכא
 הרחק אלא שיש לדחות לוח ולומר דדילמא דה"ה נמי
 היכא דלא אסהיד עליה חד סהדא אלא שינא קול בלבד
 שיש עדים שייך למימר הסר מתוך עקשות פה והא
 דנקט רבי יוחנן בלישניה עד א' אומר לא מה לא חנשא

לאו למימרה היכא דלא אסהידו עליה כלל אע"פ דאיכא
 קלא דיש עדים לא משגיחן בבהוא קלא וחנשא לכתחלה
 אי משום הא לא אירייה דעיקר רבוחא הוי לכתחילה
 לא חנשא משום דרב אסי כמ"ש החוס' בהאשה שלום
 אלא משו' סיפא נקטיה לאשמועינן רבוחא דאע"ג
 דאיכא חד סהדא דקא מכחיש ליה לסהדא קמא
 אפי"ה לא חנא משום דסהדא קמא דקא מסהיד דמיה
 המנובו כחרי לגבי אחתא משום חומר שהחמרה עליה
 בסופא כו' ואין דבריו של א' במקום שנים וא"כ ב"ד
 נמי שינא הקול שיש עדים אע"ג דלא אסהידו עליה כלל
 ראוי למונעו משום הרחק מתוך עקשות פה ולוח שפחים
 הרחק מתוך מיהו מעובדא דברחיה דשמואל דאישחביין
 דפ"ב דנחזבו' משמע בההיא דכל כמה דלא אסהידו
 עליה אע"ג דינא הקול דאיכא עדים לא משגיחן בבהוא
 קלא כלל וחנשא לכתחלה ואמרינן החס ברחיה דמר
 שמואל אשחביין כו' עד עדיה בצד אסתן וחאסר אלמא
 אע"ג דינא הקול דאיכא עדים במדינת הים כל כמה
 דלא אחו לאסהודי לא משגיחן בהו וליכא למימר
 דהחס מיירי בשלא ינא הקול דליכא עדים כלל והא
 דקאמר הכא איכא עדים במדינת הים ה"ק והא שחא
 איכא עדים במ"ה ומש"ה קאמר השחא מיהא ליחנהו
 קמן עדיה בצד אסתן וחאסר וכל היכא שינא הקול שיש
 עדים לכתחלה לא חנשא וא"כ ב"ד נמי שינא קול שיש
 עדים שנשבע בלא חנאי לכתחילה אין ללמוד אם לא
 החמיל ללמוד דא"כ מקשי ליה אחמני' דחן בפ"ב דנחזבו
 אמרה נשביחי וטהורה אי נאמנה שהפה שאסר הוא
 הפה שהחיר ואמאי ניחוש דילמא איכא עדים אלא
 ודאי הכי פירושא והא ינא הקול דאיכא עדים במ"ה
 כדנחזבו החוס' אלמא אע"ג דינא הקול דאיכא עדים
 במדינת הים שראוה ששביח כדפירש רש"י או שראוה
 שנעמאח כדפי' הרשב"א שמציאוס החוס' כל כמה דלא
 אסהידו עליה דנשבע בלא חנאי אין לגזור עליו למונעו
 מללמוד וא"כ לית דין וליה דין דראוי לנידוי שגזרו עליו
 כיון דלא מינו אחס אלא עפ"י החורה:

אמנם אם יעידו עליו עדים נאמנים שהיה הדבר
 בלא חנאי אע"ג דקאמר ברי לי שהחניתי יש נח בידם
 למונעו אפי' בדברים שבינו למקום ואינו מהימן לומר
 ברי לי והא דחן בפ"ג דכריחות אמרו לו שנים אכלת
 חלב והוא אמר לא אכלתי רבי מאיר מחייב ונחמני'
 פוטרים ואפילו חנמים לא פטרי ליה אלא משום דאיכא
 מינו וכדקחני החס מה אם יראה לומר חזיר הייתי יפטר
 אבל היכא דליכא מינו אפי' רבן מודו דחייב אפילו

ומ"ש סיפא ומשני רב חסי אופוך שנים אומרים ראינוה
 שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא
 חנשא ואם נשאלת חלא פשיטא לא ראינוה חניה ראייה
 לא לריבא דייירי בחצר אחד מהו דתימא אם איתא
 דנתקדשה קלא אית לה למילתא קמ"ל דעבדי אינשי
 דמתקדשי בלינעא סיפא שנים אומרים ראינוה שנתקדשה
 ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא חנשא
 ואם נשאלת לא חלא מאי קמ"ל אע"ג דייירי בחצר אחד
 היינו הך מהו דתימא גבי קידושין הוא דעבדי אינשי
 דמתקדשי בלינעא אבל גבי גירושין אם איתא דאי גרשה
 קלא אית לה למילתא קמ"ל דעבדי אינשי דמתקדשי
 ומגרשי בלינעא :

הא קמן דודאי בחצר אי הוא דאינה ראייה לומר
 לא ראינוה משום דעבדי אינשי דמתקדשי ומגרשי בלינעא
 ואי אפשר לעמו' על בוריו של דבר אבל בבית אחד
 אם אמרו לא ראינוה הוי"א ראייה מעלייתא ומכאשי
 לסקדו אחרים דאמרי נתקדשה או נתגרשה כיון דאפשר
 לעמו' על בוריו של דבר וא"כ ה"ל ב"ד כיון שהיה
 תוך ב"ה אחר אם העידו שכיוונו הדבר מתחלתו ועד
 ולא היה בו שום תנאי בזה הוי"א ראייה מעלייתא
 למונעו מללמוד זה הוא הנראה לע"ד נחם המר והעלוב

ישראל בן גאלון מוה"ר אליה מורחני זלה"ה

סימן קפא

בסומני על משנת הר"י ישראל מורחני זלה"ה

ראה ראייתי מגילה עפה כתובה פנים ואחור
 וכחוב אליה פסק על דבר הר"י י"ט שילא קול זה שבעה
 או שמונה חדשים שנשבע וגם קבל חרם שלא ללמוד
 בב"ה של קאטאלאניש ושלא יעול שום מינוי ושררת
 חכם כל ימי היות חכם הקהל חי על פני האדמה
 ושנה אחת אחר פעירתו ונתפרסם קן בכל העיר וגם
 העידו עליו עדים בב"ד גם כי לא אמרו קן בחורת
 עדות והר"י י"ט עטן שלמת הדבר שנשבע וקבל חרם על
 הדברים הנ"ל אך על תנאי פי היה והתנאי ההוא לא
 נתקיים וש"כ אין כאן חרם ואין כאן שבעה ופיש לו
 עדים שיעידו שהדבר קן כאשר דבר ולוחם שהעידו
 שנשבע אמרו כי תנאי זה שהוא אומר מלבו בדלו ובית
 דין גזרו עליו חרם לבל יעשה מעשה עד יתן עדיו
 וילדק ועבר על גורחם :

והר"י אהרן מעראמי היה בסומני נפשו הכפיק התי

40*

בדברים דהוו זינו למקום ומדברי הרמ"ש שרנה להוכיח
 בדברים שבינו לבין קונו נאמן בכל אופן שנחב בשאלותיו
 כללי' סי' ב' ח"ל ראובן נשבע להשחיתו שלא יאחזק
 בלי רשותה כו' עד שאין שבעה חלה על שבעה עכ"ל
 שנראה מכאן דבברים שבינו לקונו נאמן אבל היכא
 ידוע שנשבע בכל אופן בלתי שום תנאי אין להוכיח
 דשאי החם שאינו סותר לדברי העדים כלל שאינו
 מכחישים לומר שלא נשבע אז שהיה הדבר בתנאי שלא
 כדברי העדים חלא אומר שהחיר אח"כ דבהסו"א דבורא
 לא מכחישים לעדים כלל ומש"ה נאמן בדברים שבינו ליוצרו
 אבל הכא ב"ד שמכחיש דברי העדים שהעדים אומרים
 שהיה הדבר בלא תנאי והוא מכחישים שהיה בתנאי
 אינו נאמן אפי' בדברים שבינו לבין יוצרו אבל מהה"י
 דפ"ב דכתובות דבעא מיניה שמואל מרב אמרה עמאה
 אי וסורה ואמרה טעורה אי מהו ח"ל אף צו חס
 נהנה אמתללה לדבריה נאמנת דנראה בהדיא דדוקא
 דנחנה אמתללה לדבריה נאמנת אבל היכא דלא נחנה
 אמתללה לדבריה אינה נאמנת לומר משעה הייתי כך
 בתחילה אע"ג דהוו דברים שבינו ליוצרה אין להוכיח
 דבניד נמי אם העידו עליו עדים שהיה בלא תנאי
 נאמן לומר תנאי היה אע"ג דהם דברים שבינו ליוצרו
 דאיכא לחימר שאני החם דאע"ג דאחא קיס לן
 ונאמנת דקאמר דמשמע דוקא כשנחנה אמתללה אבל
 כשלא נחנה אמתללה לא לגבי בעל קאמר לה אבל
 לעולם לגבי יודיה נאמנת בין נחנה אמתללה בין לא
 נחנה אמתללה כיון דקיס לן דטעורה היא אבל משום
 דבעל לא קיס ליה משו"ה אינה נאמנת אם לא נחנה
 אמתללה דתרויבו בעיקר שהיא 'ברי' א' להם ולו יהיו
 מותר'י אבל בהד מיניה לא סגי כדמשמע מהה"י דפריך
 בתלמודא על ההיא דנגון שנשאלת לא מעידיה היא
 גופה בלשם תלוי אבל אין להוכיח שהיא הוא נאמן לומר
 שהיה הדבר בתנאי אפי' כשהעדים מכחישים אותו
 מכיון שהעדים אין מכחישים אותו הדבר שהיה חלא
 הדבר שלא היה ואין אומרים למי שלא ראה את החדש
 שיבא ויעיד משום דהה"י דאין אומרים למי שלא ראה
 שיבא ויעיד מיירי היכ' שא"י לעמו' על בוריו של דבר
 אבל היכ' שיכול לעמו' על בוריו של דבר אפי' בדבר שלא
 היה הוי ראייה מעלייתא כדמשמע בפ"ב דכתובות
 דתני' החם שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרי' לא
 נתקדשה הרי זו לא חנשא ואם נשאלת לא חלא שנים
 אומרי' נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא
 חנשא ואם נשאלת חלא ומקשה החם תלמודא ת"ש רישא

דכחובות משמע בהדייא דכל כמה דלא אסהידו עליה
 אע"ב דילא קול דאיכא עדים לא משגחין בההוא קלא
 כלל ותגשא לכחמילה דאמרינן החס ברחיה דמר שמואל
 אשחביין בו' וא"כ ב"ד נמי אע"פ שלא החמיל ללמד
 כיון דלא אסהידו עליה דשבע בלא חנאי אין לגזור עליו
 למונעו מללמוד עב"ל גר' שכינ בזה להכריח שאף
 לכחמילה לא היה כח ב"ד למונע להר' יום טוב מללמוד
 ולהורו' כיון דסהדי דידעי ששבע בלא חנאי אכתי לא
 אסהידו עליה כדאמר רבי חיינא דאין למונע אוחן
 שביות מלהגשא כיון דעידי שבייתן או עומאתן לא הוו
 קמן ולא אסהידו עלייהו:

ולבאורה נראה דס"ל לחכם לדמויי כל מילי
 דעלמא לדין השבוייה כיון דלא נחא לפי' בן ג"ד לדין
 השבוייה בשום ד' אלא כך כתב דרך כלל וא"כ ב"ד
 נמי בו' הא ודאי אשחמטתיה תרין דוכתי דאייתי עלייהו
 הא דרבי חיינא דאמר עדיה ב"ד אסחן ותאסר בפ"ק
 דקדושין ובפ"י ש' נוטלין בפ"ק דקידושין אייחיק לה גבי
 עובדא דההוא דאקדיש באבנא דטוחלא בו' דאמרינן
 החס דרב חסדא דימה דין אשח איש לדין שבוייה דאמר
 רבי חיינא גבי בנתיה דמר שמואל עדיה ב"ד אסחן
 ותאסר לומר הכי הכי היכי דשבוייה לא משגחין לעידיה
 ב"ד אסחן הכא נמי לענין אשח איש לא משגחין לעידיה
 באידיה' ואסיקנא החס דאבוי ורבא לא ס"ל הכי
 דאין לדמות דין אשח איש לדין שבוייה משום דאמרינן
 אם הקלו בשבוייה נקל בלשח איש ופי' זה כפי חלופי
 המפרשים בא יבא בסמוך בס"ד ואסיקנא נמי החס
 דאשתאר מההיא משפחה דההיא דאקדשו באבנא
 דטוחלא ואמרי דאיכא סהדי באידיה דהוה בה שוה
 פרועה ושירא רב חסדא בסורא ופרשי רבן מינה
 משום דס"ל דאבוי ורבא דמפלגי בין שבוייה ללשח איש
 כלומ' דאע"ג דשבוייה לא חיישין לעדיה ב"ד אסחן
 בלשח איש חיישין לעדיה באידיה ומשמע ודאי דכאבוי
 ורבא נקטינן דבשראי יינהו ועוד דהא עבדי רבן
 כווחייהו וכן פסק הרמ"ה שכתוב בטור אבן העזר סימן
 ל"א כת' הרמ"ה אי קדיש במידי דלא ידעין אי הוי
 ש"פ או לאו בו' ואי אפשר להחברר ע"י עדים שהיה
 ש"פ בשעת הקידושין חייש' להו ולא שריק לה אפילו
 העדים רחוקים מנאן הרבה לא מצעייא אם היה יודע
 שיש עדים שידעיש אלא אפי' ינא קול שיש עדים
 שידעיש שהיה ש"פ חיישין להו עב"ל ובפ"י יש נוטלין
 מייתי לה גבי ההוא דהוה מוחק לן דליה ליה אחי
 ורב יוסף היה סבור לדמות ההיא עובדא לדין השבוייה

שלאו החכם השלם מוהר"ר ישראל מורחי י"ו ועברנו
 עליו פעם ראשונה ושיייה וחינא ביה כמה חימא ושפרת
 מילתא באפנא להעלות זכרונם על ספר וטרם החלנו
 לדבר אמרנו לחלק הפסק ה"ל לחלוקת ראשונה
 ושניות ועלימו חטוף מלחנו אי' לא' למנא חשבון - והנה
 הפסק ה' נחלק ראשונה לשני חלקים כוללים החלק
 הראשון מראשית הדברים עד לית דין וליח דין בו' כי
 עד כה הפליג את שמועתו לסחור ולהרום גזר דין
 שגזרו על הר' י"ט ה' והחלק השני מאמרו אמנם אם
 יעידו עליו עדים בו' עד סוף הפסק כי בכל זה כיון
 דרך כלל לסחור הר' אהרן והר' י"ט:

אמנם החלק הראשון נחלק לשלשה דבורי' הראשון
 מראש הדברים עד מללמד ולהורות מכאן ולהבא
 וכללות דבור זה לדיון מההיא דחיינא בפ"ב דכחובו'
 שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת בו' השני
 מאמרו ולכאורה נראה דדוקא בו' עד הרחק ממך עקשות
 פה הובא בדיבור זה ההיא דאמר רבי יוחנן שנים
 אומרים מת בו' דאיחא נמי בפ"ב דכחובות השלישי
 מאמרו מיהו מעובדא דברחיה דשמואל בו' עד כיון
 דלא מינה אוחס ע"פ החורה נחבאר בדיבור זה עובדא
 דברחיה דמר שמואל:

ואולם החלק השני נחלק לארבעה דבורים הא'
 מאמרו אמנם אם יעידו עליו בו' עד זינו למקום
 חכר בדיבור זה ההיא דתנן פ"ג דכריחות אמרו לו
 שנים אכלת חלב והוא אומ' לא אכלתי השני מאמרו
 ומדברי הרא"ש ז"ל שראה להוכיח בו' עד אפי' בדברים
 שזינו לבין יולדו גרשם בדיבור זה סחירת דמיון ג"ד
 ולההיא דהרא"ש - השלישי מאמרו אבל מההיא דפ"ב
 דכחובות עד ההי' גופא בלשח חלוי נכתב בדיבור זה
 סחירת ההוכח' ל"ד מההיא דבעא מיניה שמואל מרב
 בפ"ב דכחובות הרביעי מאמרו אבל אין להוכיח עד
 סוף הדברים נאמר בדיבור זה סחירת טענת הטוענים
 מההיא דאין אומרים למי שלא שלא ראה את החדש
 בו' מנח ההיא דחיינא שנים אומרים נתקדשה בו' דאיחא
 בפ"ב דכחובות:

ואחר חילוק זה נשיב ידיו להשיג על כל דיבור
 ודיבור איש לא נעדר וראשונה נחמיל מסיפא חלק
 ראשון לרישיה והסיבה בזה מבוארת שהיא לומ' דלא
 מיצעייה דכל שלא החמיל שיש כח לב"ד למונעו אלא
 אפי' החמיל כבר יכולים ב"ד למונעו שלא יחמיל:
 כתב החכם בדיבור שלישי מחלק ראשון ח"ל
 מיהו מעובדא דברחיה דשמואל דאשחביין בפ"ב

ממנו לסיב' הו' הנה א"כ שבזיו' אינא חזקה דמשייעה לה ובז"ד ליחא אדרבא אינו חזקה מנגדה ואף למפרשים אס הקלנו בשבזיה דאיסורא בלאו נקל באל"א שהיא בחזק הגס שפי' זה דחאוהו החוס' בפ"ב דכחוצות ובפ"ק דקדושין וגם הרמב"ן והר"ן בפ"ק דקדושין ובפ' יש נוהלין דחאוהו בשחי' ידים מ"מ אפי' לפי פי' זה לא דמי ל"ד לשבזיה דע"ג דשבועה איסור לאו הוא לא קיל בלאו דשבזיה דהא חמיר האי לאו מכל לאון שבחורה

כדאיחא בפ' שבועה דהיינוס ובסוף יומא ועוד דבלאו דשבזיה ליכא חילול ה' והכא איחיה מפי עוללים ויונקים וחילול ה' חמור מכריחות ומיחות ב"ד כדאיחא בסוף יומא וגם למפרשים דאפי' אינא סהדי ששבזיה אינה אסורה מן החורה נקל באל"א דאי אינא סהדי דהוה ש"פ בההיא אבגא דחללה הוייא אשה איש גמורה דהוי איסור תורה וכמ"ס החוספות בפ"ק דקדושין ל"ד ודאי איסור תורה הוא ורשב"ס הרכיב פי' דמחולל נפשה עם פי' דשבזיה איסור לאו ועם פי' אחר דהיינו דשבזיה מקלין בה משום דאוקמא אחזקה שהיא טעורה כלומר למשום דלנטרפו בשבזיה שלשה אלה מקלין בה אבל באל"א דאין גם אחד מהם לא מקלין בה ובז"ד לענין מחולל נפשה ולענין דשבזיה איסור לאו כבר הוכחתי דבהני גוויי לא דמי ל"ד לשבזיה ובטעין אוקמה אחזקה כבר דחה הרמ"בן פי' זה בידים מוכיחות בפ"ק דקדושין ועכ"ל גם לפי' זה ל"ד חזקה שנשבע בלא תנאי כלל ככל אשר שאלו ממנו כמו שהוכחתי א"כ ודאי כי היכי דאינא לפלוגי בין שבזיה לאל"א דהא לקולא והא לחומרא ה"נ אינא לפלוגי בין ל"ד לדין השבזי' ואין הדין דומ' לראיה כלל ולפי' בז"ד דיפק קלא דלא פסיק בכל העיר שיש עדים יודעים שנשבע הרי' י"ט וקבל הרס בלא הזכרת תנאי יש לחי' לאוחס עדים אפי' הו' קיימי בלד אסחן ולדאל"א אביי רבא ורבנן ופסקו הפוסקים כדבריה' כח"ל :

וב"ח הא האי קלא לא איחזק בז"ד על הדרך הו' בסוף גיטין וכל קלא דלא איחזק בז"ד לאו קלא הוא י"ל שהרי כתב הר"ן בפ"ק דההוא דקדיש באבגא דמחלל שאזכרנו בסמוך וקלא דלא איחזק הוה דאי אחזק אפילו רב חסדא מודה דחיישין לה כדאיח' בסוף המגש אלא ודאי קלא דלא איחזק הוה ומשום הכי לא חייש ליה רב חסדא ואביי רבא היינו טעמייהו משום דס"ל דאפילו דבעלמא לא חיישין לקלא דלא איחזק כדאיחא החס היינו לחאוקי כולא מילתא משום

וא"ל אביי אס הקלנו בשבזיה נקל באל"א ואסיקנא דאל"א רבא לרב נתן בר אמי חוש לה ופרשב"ס חוש לה כאביי ולא תשגא בלא חלינה והא ודאי כאביי ורבא קיימ"ל דבחראי נינהו וכן דעת הרמב"ן שכתב בחידושי' וחיישין לאביי וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מה' יבום וכ"פ בטור אה"ע סי' קנ"ו וכן פסק רבינו ירוחם וכיון שכן שרין שבזיה מוחלק מאשה איש מאי האי דכיייל החכם ואמר ..! א"כ ב"ד גמי כו' :

וב"ח גם החכם ידע הני חרי סוגיי דקדושין ובחרא וידע ודאי דאין לרמות דין שבזיה לכל מילי ומ"מ ס"ל בז"ד דדמי לדין השבזיה לגמרי ולינא לפלוגי ביניהו בשום טעמא הנה גם כי טענה זו אינה ראיה להתקבל מדסתח לן סחומי ולא פירש כלל עכ"ל לא היה לחכם מקום כלל לכחוצ משום דלא דמי ל"ד לדין שבזיה כלל משום דבטעמא דמפלוגי אביי ורבא דין שבזיה מדין אל"א בפ"ק דקדושין ובפ' יש נוהלין אינא לפלוגי ל"ד מדין השבזיה והטעם שחילקו דין אל"א מדין השבזיה הוא אס הקלנו בשבזיה נקל באל"א וגירסת ספרים שבידינו אס הקלנו בשבזיה דמחולה נפשה לגבי שבזי' נקל באל"א ודא גירסת הרי"א"ף והר"ן"ש והרמב"ן ג"כ מסכים בגירסתו זו בפ' יש נוהלין וכתב שרשב"ס דוחה אוחה בלא טעם וגם רשב"ס אינו דוחה אוחה אלא שלא גירום בגמ' אלא אס הקלנו בשבזיה נקל באל"א אבל מודה הוא שפי' יפה הוא כאחד מן הפירושים שכן כתב דמחולל נפשה גבי שבזי' לא גרסינן ופי' היה בספרים והר"ן בפ"ק דקדושין קך פירש שכת' ח"ל ודאמרינן אס הקלנו בשבזיה נקל באל"א הכי פירשה אס הקלנו בשבזיה דמחולה נפשה גבי שבזי' כלומר דחזקה על השבזיה שקשה לה להבעל לשבזי' ומחולל עצמה כדי שלא תראה יפה בעיני השבזי' ויקל באל"א דלינא למימר הכי ובז"ד לינא חזקה כלל דנימא אבגה דלא ניחוש לעדי אסחן ואידית דהא לינא למימר דחזקה על הרי' יו"ט שלא נשבע בלא אוחו תנאי דאדרבא חזקה איפכא הייא דחזקה שקבל עליו כן האמת ולא זו בלבד אלא אפי' דבר חמור מזה היה מקבל עליו ככל אשר היו שואלים ממנו האנשים המנגדים אוחו כדי להשיקטם ולחייבם שלא יסירו מידו לימוד החברה בביחו כמו שהיו אז רוצים לעשות כוודע לכל שער עמינו והאמת אס היה אז מקבל הרי' יו"ט עוגש חמור מזה לסבה זו חכם יאמר לו דהא אמרי אינשי בולאינא טב מקרא וכמו שנועד זה באמתו מפי הרי' יו"ט שאמר שסיפר לא' מהחכמים שרף לישבע ככל אשר שאלו

קלל כגון ילא שמה מקודשת כיון דלויי בחוקת פנויה קיימא לא חיישין לה בקלל דלא אחחוק אצל הכא לפשטה ידה וקבלה קדושין אלא דלא ידעין אי אית בהו ש"פ אפי' בקלל דלא אחחוק חיישין ודכוותא הוה דשבויה דכיון דידעין דולוי נשביח אלא דלא ידעין אס טהורה אס עומאה ונפק קלל דלויי עדי עומאה מסקינן החס דעדי עומאה אחמר הוה ליה למיחש אפילו בקלל דלא אחחוק אלא דהקילו בשבויה משום דמנוולא נפשה ודכוותא גמי הא דאמרין צפרק יס נחלין בההוא גברא דמוחזק לן דליח ליה אס כו' קלל דלא אחחוק הוא ומשום הכי הוה סלקא דעתין למימר דלא חיישין ליה ואסיקנא דחיישי הוואל ואשה זאח צחש איסור היחה עכ"ל ובג"ד כיון דכ"ע ידעי שנשבע ולא סמינן אקלל אלא אמילתא דתנאי לצד הרי נ"ד דומה ממש לההיא דפ"ק דקידושין וצפ' יס נחלין דחיישי לה אביי ורבא ורבנן ופסקו כן הפוסקים ז"ל וגם הרמב"ם והר"ן ס"ל צפ"ג מה' יבוס דהך עובדי דקלל דלא אחחוק הוה שכת' לא היה מוחזק בלח"י וילא עליה קול שיש שם עדים שיעידו שיש לבעלה אחים והעדים במדינה אחרת אפילו אמר הוה בשעת מיחשו אין לי אה הרי זו הושעת ותמתין עד שיבואו עדים שאלתו וישאלום וכחז שם הרב המגיד ויש מן המפרשים אומרים דלא בעינן קול מוחזק בג"ד חז דעת רבינו עכ"ל:

ורייק כן מדברי הרמב"ם מדכתב החס וילא עליה קול ולא הזכיר שהוחזק בג"ד וכן נראה שהוה דעת בעל הטורים שצטטין קל"ו כחז החס ילא קול ולא הזכיר שהוחזק בג"ד גם מדברי החס' שכתבו גבי הא איכא עדים במדינת הים והכי פירושא הא ילא קול הכא שאומרים דלויי עדים במדינת הים ולא הזכירו צפ' קמא דקידושין ולא צפרק יס נחלין שהוחזק קול בג"ד - משמע דבקלל דלא אחחוק עסקינן וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ה חלק ג':

ומדברי החס' נראה שאין לריך אלא קול בעלמא ואף ע"פ שהרמב"ם סובר דקלל דאחחוק הוה וגר' כן מדברי הרשב"א כיון דכל איך רבוותא ס"ל דקלל דלא אחחוק הוה כוונתיהו נקטינן ועוד דקשיא להרמב"ן והרשב"א א"ה מאי עומאה רב חסדא ורבי יוסף ולא עוד אלא בג"ד כיון שקול שקבל הרי' יוס טוב שבעה וחרס בלא תנאי נמשך זמן ארוך שבעה או שמונה חדשים דלא נפסק מיום קבלת החרס והשבעה הוה כל ימי החס הישיש ואף כי אחרי מוחו פשיטא ופשיטא

ועוד דלפי' בשבויה חיישין לכ"ע בגונא דנ"ד מכמה טעמים חדא דהא כתבו החוספ' ביש נחלין אהא דאחמר החס הא אמרין דלויי עדים ונ"ל הכי גרסינן הא אמרין דלויי עדים במדינת הים דידעי דליח ליה אה והכי פירושא הא ילא קול הכא שאומרים דלויי עדים במדינת הים ולא גרסינן והא איכא סהדי דהא ודאי דלויי עדים במדינת הים א"כ מאי קאמר השתא ליחזבו קמן דאי בעי למימר שיש לנו לחוש שמה יס עדים כו' - הגה כוונת ה"ס ז"ל לקיים גירסתא הא אמרין דלויי עדים יען כי פירושם שמפרשים הא ילא קול מתבאר יפה על גירסתא זו אך גירסתא הא איכא עדים אע"פ שאפשר להולמה ולפרש בה פירוש זה בעלמא הגה בעצב הלשון יס לפרש א' משני פירושים וכל אחד מהם יותר נסבל בלשון מהפירושים שמפרשים החס' והשני פירושים הם אס לומר הא' ידוע לנו ודאי דלויי עדים במדינת הים שיעידו דליח להאי גברא אה ולאחר ימים יבואו ויעידו ואס נפרש הא איכא למיחש שמה יס עדים במדינת הים דליח להאי גברא אה דאף אס לא נשמע בעיר כלל ואין מי שיאמר כן והס סוברים ששני הפירושים ראוים אס הפירוש הראשון דאי ודאי ידעין דלויי עדים מאי משני השתא מיהא ליחזבו קמן הא כיון דאין ידעין בהו דקיימי קמן דמי ועל זה ודאי יס להחמיר יותר ואס הפירוש השני משום דאס אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש והא גמי ליכא לפרש והא איכא סהדי דידעי דבההוא שעתא הוה ביה שוה פרוטה דפשיטא דעל זה ראו להחמיר אלא נר' לר"י לפרש והא איכ' סהדי כלומר ילא הקול שיש עדים באידית או במדינת הים עכ"ל:

וביסוד דבריהם כי על גירסתא הא איכא סהדי רצו לקיים הפי' שפי' ביש נחלין ולדחות השני פי' שדחו שם ותחלה דחו פירוש הא שמה איכא סהדי משום דל"כ אין לדבר סוף כו' ואח"כ דחו הפי' האחר שהוא

לא כ"ל אלא לעדים רחוקים ולא לקרובים אלא ודאי לא ליכון תלמודא אלא לומר דכיון דליה זכו קמן בעיר האתא אלא בלד אסתן לא חיישין להו אבל אם היו בעיר ה"א פשיטא ללא שריין לה עד שיבואו ויעידו וכו"ל אם היו עומדים ב"ד כדי להעיד וכו"ל ה"כ שנסמנו דברי ק"ת מהם ב"ד כמו ב"ד ללא שריין אפי"ן בשבוייה וכו"ל בשאר מילי וכו"ל אפי"ן אי הוה דמי ל"ד לשבוייה הוה לן לאשגוהי בההוא קלא ולא במה שכתב החכם כל כמה דלא אסתידו עליה לא משגחין בההוא קלא כלל: ועוד יש לתרוב על החכם שכתב אלמא אע"ג:

שינא הקול שיש עדים במדינה ה"ס שראוה כדפירש רש"י או שראוה שנטמאה כדפירש הרשב"א שמביאים החוס' ז"ל כל כמה דלא אסתידו עליה כו' וקושטא דמילתא לא ה"ו הכי דבין לרש"י בין לרשב"א למאי דסלקא דעתין כי אמרי' דליכא עדים במדינה ה"ס היינו עדים ששביית ולמסקנא היינו עדים שנטמאה וכוננייה דגמי' הכי איתא ה"כ שבייחא דאחיין לנהרדעא כו' ואסתביין בנתי' דמר שמואל ואסוקינהו לארעא דישיר' איקמן לשבויינהו מאבראי ועיילי לבי מדרשא דרבי חיינא ה"א אמרה נשבתי וטוורה חגי ואסת אמרה נשבתי וטוורה חגי שרינהו שוב עול אחו שבויינהו אמר רבי חיינא בנו כו' אמרו ליה לרבי חיינא והא ליכא עדים במדינת ה"ס השתא מיהא ליחנהו קמן עדיה בלד אסתן ותאסר טעמא דלא אחו עדים כו' אמר רב אשי עדי עומאה איתמר ה"י בהדיא דמשום דהוה ס"ד דמאי דאמרו לרבי חיינא והא ליכא עדים היינו עדי שביה אקשיין טעמא דלא אחו עדים כו' ומדמשני רב אשי דעידי עומאה איתמר וזה פשט הסוגיא וברור אפילו לרב בי רב דחד יומא:

אלא שכתבו החוס' שקשה לרשב"א דה"י ס"ד דעדים היינו שהדי שביה דא"כ מה היה לריך לומר הא ליכא עדים במדינת ה"ס הול"ל הא עדים קמן דהא ליכא שבויינהו וחו חמיהה שהיה תמה רשב"א על מאי דס"ד לא ששיה פשט ההלכה בשביל כך כמו שסובר החכם הגס כי החוס' לא יישבו קושיא זו אכן כיון דאחא לידן ניישב אותה ולמאי דס"ד הא דאמרי לרבי חיינא הא ליכא עדים במדינת ה"ס היה כי שרינהו קודם דליעלו שבויינהו ואע"ג דסוף עול אחו שבויינהו מוקדם לאמרי לרבי חיינא הא ליכא הוה ס"ד דאין מוקדם ומאוחר וזוה ניישבה קושיית רשב"א מ"מ לא היה מי שיעלה על דעתו לומר דלמאי דס"ד הא ליכא עדים היינו שנטמאה וכן ליכא למ"ד דלמסקנא

הא ודאי ידענו דליכא סהדי באידית לידעי דבההיא שעתא כו' משום דע"ו ראוי להחמיר ודאי כלומר וכו"ל מאי משני השתא מיהא ליחנהו קמן כו' ואע"פ שלשון דבור זה שכתבו והא גמי' כו' אינו מצוהר כל האורך עכ"ו מה שפירשונו בו הוא ה"כון לפי כוונתם יגיד עליו רעו הדבור שבבחרא ואע"פ שיש דחו גירסתה והא ליכא סהדי ובפ"ק דקידושין קיימו' מ"מ כונתם כפי הסוגיא דלא ודא אחת היא גם היא כונתם בפ"ב דכתובות שכתבו אלא הכי פירושה ה"א יאל קול דליכא עדים כו' הא קמן דעל כרחין לא קאמריין בשבוייה דליכא למיחש לעדיה בלד אסתן אלא כשמליאות עדים אלו בלתי ידוע שינא קול לבד שיש עדים יודעים כן אבל אי נודע לב"ד ודאי דליכא עדים לידעי הכא אפי"ן בשבוייה יש להחמיר על כך וחיישין להו אפי"ן לרב הסדא ורב יוסף וכו"ל לא בלבד קול שיש עדים שנסבע בלא חנאי הוה אלא ידיעה גמורה ידענו והאי דליכא עדים לידעי הכי ואתו לאסודי ובחוך ביה הוועד היו כי לפנינו בלא והכרנוס היוחס' חגי חיל יראי אלהים חגי אחת ומה גם כי שמע קול ק"ת מהם ב"ד חף כי לא בתורה עדות וכו"ל הא ודאי דאף לרב הסדא ורב יוסף אפילו הו' סהדי באסתן ואידית יש להחמיר וחיישין לה וע"כ הדעת יאמר דאי הוה חגי החכם סוגיין דקידושין דבבחרא והוה מעיין בדברי החוס' בשני הדיבורים שכתבו לא היה כותב מה שכתב:

ועוד דהא בפ"י איתמר השתא מיהא ליחנהו קמן כו' ופרש"י בפ"ב דכתובות ומשום דילמא אחו לא אסריין לה השתא ורשב"א פירש בפרק יש נוהלין השתא מיהא ליחנהו קמן ואין לנו אלא מה שעינינו רואות משמע דאי איתנינהו קמן אע"ג דלא הוה אלא קול בעלמא ולא ידעה ודאית ונותן שחומרים שיש בעיר האתא עדים במקום שאנו יכולים לשמוע דברים לפי שעה אי גמי' קיימי ב"ד ד"ד ודאי ליכא למיחש להו חף בשבוייה ולא תשאל עד שיעידו עליה וגרסה אס' יש בדבריהם ממש ודאי השתא מיהא ליחנהו קמן וזה פירושו לא כמו שגר' מדברי החכם שמפרש השתא מיהא לא אסתידו קמן שכתב פעמים שלש כל כמה דלא אסתידו ותדע שכן הוא כמו שכתבו ודקדקו מדברי רש"י ורשב"א דאי לא חומא הכי אלא כל כמה דלא אסתידו קמן עדיה בלד אסתן מיקרי אע"ג דקיימי קמן בעיר או ב"ד לימא השתא מיהא לא אסתידו קמן דבהאי לישנא הוה כ"ל עדים הקרובים אלינו והרחוקים ממנו כל שלא שמענום ובלישנא דקאמר השתא ליחנהו קמן

על העלויה: נחתן ב'פ' לא יחפור והארץ מהרי"ק
 בדבר בשרש ב'י ואם מטעם מגדר מילתא שלא יחלו בני
 אדם בנדרים ובשבועות וב"ד רשאים לעשות סייג לחורה
 כדליתא בהאשה רבה וב'פ' נגמר הדין :

ועוד דאפי' היה סבור הר' י"ט דאין בידי הב"ד
 כדי לגזור עליו מה שגזרו היה הייב לקיים גורח ב"ד
 עד שיצא פסקים לומר שאינו הייב לקיים גורחם
 כדאשכחן ב'פ' חזקת הבתים דרב כהנא שקל בדקא כו'
 ודן ליה רב יהודה כרשב"ל וא"ל רב כהנא והא מייחיא
 ליגרתא ממערבא דאין הלכה כרשב"ל וזהדר ליה רב
 יהודה ואמר ליכי תיתי ופירש רשב"ס אהדר מיד עד
 דמייחית ליגרתא הא קמן דאין בעל דין רשאי לסמוך
 על שמועתו בחושבו שהדין עמו לעשות מעשה כנגד
 גורח ב"ד שגזרו עליו וא"כ הו"ל להכנס הפוסק לכתוב
 דהו"ל להר' יו"ט לחוש לגורח ב"ד עד יצא פסקים
 שלא לחוש לגורחם מה שח"ה להביא כן באתמא ובאמונה
 מנח הטעמים ה"ל לא לכתוב דליה דין וליה דין דרואי
 לחוש לגורח יודיו שגזרו עליו כמ"ש :

ועוד שאפי' לא היה בדבר שום דבר תיקון ולא
 שום דבר מכל מה שהזכירו הו"ל להכנס הפוסק לחוש
 למידוי והרס שהחרימו ומידוי ב"ד כיון שמלינו שחשש
 הקב"ה להרס של אחי יוסף כללוהו עמהם ואע"ג דלדבר
 הרשות היה כדליתא באלגה ובאתמא ובתמים מכל הני
 טעמי בדבר זה שתיקוחו היה יפה מדיבורו כי ע"כ
 יאמרו המון העם לית דין וליה דין אין שופט בלדק
 ואין שפט באמונה אולם יד משפט ולדק ואפס עגור
 על הדין ועל האמת :

במשך ממה שכתבנו כמה סתירות להכנס הפוסק :
 הראה ללא חילק בין דין השבועה לשאר דינים ויש
 ביניהם חילוק כמו שהוכחנו לפוס מסקנא דתלמוד'
 לאבוי ורבא ורבנן ורבי נתן בר אחי ולפוס הסכמת
 הפוסקים ז"ל כמו שאמר :

ועוד לאם היתה כוחו לדמות דין השבועה ל"ד
 הא לא דמו כלל כדברירנא' ועוד שאפילו בשבועה כל
 ידיעין ודאי דאיכא עדים ידיעי דנעמאת חיישין לה
 כדברירנא מדברי החוס' ונ"ד ידיעה גמורה הוה לבית
 דין דאיכא עדים ידיעי שגשבע בלא תנאי כדכתיבנא :

ועוד דאפי' בשבועה כל דאיכא עדים צעיר וכו"ש
 אי קיימי ב"ד אע"ג דעדיין לא אסהידו חיישין להו
 וב"ד ב"ד הוו קיימי עדים וגם נשמע קול קאחס
 ב"ד האומרים שגשבע בלא תנאי' ועוד שמה שכתב
 אע"ג דלאל הקול שיש עדים במדינת הים שראוה

היינו שגשבית ואם עכ"פ היה רוצה החכם הפוסק לחלק
 בין עדי שבועה לעידי טומאה לפי שהיה עולה בדעתו
 דליתא כיפי בחילוק זה כך היה לו לכתוב אף ע"ג דלאל
 הקול שיש עדי' במדינת הים שראוה שגשבית למאי דס"ד
 או שראוה שנעמאת למאי דמשי רב אשי לא לחלק
 בפירות ההלכה בין רש"י לרשב"ס כמו שחילק :

ועל מה שחכם דברי דבור הג' וא"כ לית דין וליה
 דין דרואי לחוש למידוי שגזרו עליו כיון דלא מינה אותם
 אלא ע"פ החורה עכ"ל הגם כי דברים אלו לא היו
 ולא נבראו כמפורסם לכל באי שער עירנו אשר היו שם
 בבית הוועד שבסכס מינה אותנו לדיינים עליו לדון
 כאשר יורו מן השמים וע"פ הסכמת הרוב יקום דבר
 ב"ד הגדול בזמן הבית לא כמ"ש החכם הפוסק כיון
 דלא מינה אותם לדון אלא ע"פ החורה ואין מנוס
 משגמאר שדברים אלו נידעו להכנס הפוסק ע"י שם
 אלא דלא בדיק בשמא לדעת אי קושטא קאמר ואפי'
 היה כדבריו מי זה אשר הריחו ביראת ה' יטיה דברים
 כאלו נגד גורח ב"ד כל קהלות העיר בשלט בנפש בלי
 חת מחסור לעולה על רוחו כאשר האמת והדין את
 ב"ד העיר לגזור כאשר כתוב בפסק הארוך אשר הוה
 אלס גה ראיות החכם הפוסק הכוס וכחוסם עד
 הרמה :

ועוד שאפי' שמן הדין הגמור לא היו יכולים לגזור
 עליו מה שגזרו כיון שהיו ב"ד העיר היה ספק בידם
 לגזור מה שגזרו מכה ארבעה טעמים הכי דייגינא לך
 וכל אלמי דחברך כדליתא בפרק ב' דכתובות ובפרק
 המפקיד גבי מרי בר איסק וב"ד נתנהגו באלמות ולא
 היו חורים לעמוד בדין לולי שגזרו הב"ד על הר' יוס
 טוב לבזל יעשה מעשה עד יתן עדיו וילדק ואם מטעם
 שהיה נראה לדיינים שהיה דין מרומה וליך דרישה
 וחקירה כדליתא בפ"א דיני ממונות ומאי דקשה ע"ז
 מפרק שבע' העדות כבר מיושב בפסק הארוך בע"ה
 דלכל התיוראים ב"ד הוה לן לחוקרו ולדרשו וכל מה
 שגזרו על זה היה הר' יוס טוב מחייב לקיימו מטעם
 ה"ל וכתבאר בתשובת מהרי"ק בשרש י"ד שביד ב"ד
 לעשות דבר יראה נגד היושר אם יראה לו שהבעל דין
 דוחה או מרמה רק שיעשה לש"ס עכ"ל ואנו אם לש"ס
 עשינו בזמן לבות הוא ידע וגאמן עליו הדיין ואם
 מטעם תיקון הקהלות שאם לא היה חזר הר' יוס טוב
 לעמוד בדין היו רשאים נח שנגדו לחדש להם בה"כ
 אחר והיו נמכים מזה כמה חורבות וכל כי האי גונא
 רשאים ב"ד לעשות תיקון וגורחם קיימת כי ידי רבים

דמכחיש ליה איכא לזות שפחים דמיחזי להו לאנשי דהוי ספק שקיל ומש"ה חיישין דלרב חשי לכתחלה אבל כי איכ' חרי סהדי דמכהדי דמת אע"ג דחד סהדא אמר לא מת הא דעי כ"ע דאין דבריו של א' במקום ב' וליכ' למיחש לזות שפחים כלל ואפי' לכתחלה וגם כי כבר זה ברור מעצמו מ"מ ראי' לדבר מדתקן בהאשה שלום עד אומר מת ושיים אומרים לא מת אע"פ שגשגת חלא שנים אומרים מת ועד אומר לא מת אע"פ שלא גשגת חגשא ופריך בגמ' עד אומר מת ושיים אומרים לא מת כו' פשיטא שאין דבריו של א' במקום שנים ומשי לא ריכחא חלא בפסולי עדות וכדדבי נחמיה כו' ואמרינן בחר הכי שיים אומרים מת כו' מתי קמ"ל בפסולי עדות וכדדבי נחמיה כו' וקשה דמי הגיד לו דסיפא דב' אומרים מת ועד א' אומר לא מת מיירי בפסולי עדות דמקשה בפסולות מתי קמ"ל בפסולי עדות חלא ודאי אפירכא קמייחא סמיך דפריך פשיטא שאין דבריו של אחד במקום שנים דשייכא נמי בסיפא והיינו דקאמר מתי קמ"ל בפסולי עדות כו' כלומר פירכא קמייח' שייכא הכא ומתי איח' לך לחזוי בפסולי עדות דתפרגא לקמייח' אכתי קשה דהיינו הך ואם איחא חפי' כי מכהדי חרי או דמת אי איכא חד סהדא דאמר לא מת לכתחלה לא הגשא לא הו"ל למיפרך בשנים אומרים מת וא' אומר לא מת כו' פשיטא דרובא הו"ל למיפרך אע"פ שלא גשגת חגשא חמתי חגשא הא איכא למיחש לזות שפחים חלא ודאי דכל כה"ג ליכא למיחש לזות שפחים כלל ועוד יש להוכיח כן מהאשמועינן ר' יוחנן בבהיא מימר' דחיישין לזות שפחים בעד אומר מת ועד א' אומר לא מת חגשא לכתחלה משום לזות שפחים וליכא למימר דעיקר חדושיה דאם גשגת לא חלא ומש"ה נקט מילתיה בעד א' אומר מת לאשמועינן דאפי"ה לא חלא דהא מחגי' בהאשה שלום וכן כתבו שם החוס' בהדיא דרבי יוחנן לא חלא לאשמועינן חלא לכתחלה לא חגשא וא"כ מדללא אשמועינן דאפי"ה שיים אומרים מת כיון דא' אומר לא מת לכתחלה לא חגשא משום דרב חשי חמשע בהדיא דכל ששיים אומרים מת אע"פ שא' אומר לא מת אין דבריו של א' במקום שנים ולא חיישין לזות שפחים כלל ושלא כדברי החכס:

ועוד קשה על דבריו דבכל הדיבור הזה סובב לומר אם יוכלו הב"ד לגזור מה שגזרו משום עקשות פה וע"ז אנו אומרים דעל עקשות זה ישר מעגל דקיינו יסוב בלכתו דאין לאו משום עקשות פה בלחוד לחינה

שגבית כדפרש"י או שראוה שגטמאת כרשב"א שמביאים החוס' ליחי בשום פנים דאין דרך השמועה כן כמו שנתבאר:

ועוד שמ"ש לית דין ולית דין דראוי לחוש לדין שגזרו עליו הם דברים שאין בהם חמש מכה שבעה הטענות שנתבארו:

נמצינו למדים דדברי החכס הפוסק בדבור השלישי הזה אין להם ע"מ שיסמוכו מכה י"ב סחירות אלו שזכרו:

כתב עוד החכס בדבור השני ולכאורה נר' דדוק' היכא שהיה מלמד ומורה כבר אין למונעו מכאן ולהבא כל זמן שאומר ברי לי משום זולתא אבל אם לא היה מלמד ומורה כלל ורואה ללמוד כיון דליכא זילותא יש כה לב"ד למונעו כו' וא"כ בג"ד נמי שיכל הקול שיש עדים אע"ג ללא אסהידו כלל דראוי למונעו משום הסר מתוך עקשות פה ולזות שפחים הרהק מתוך עכ"ל כיון החכס בדבור זה להורות דאע"ג דמשמע לפוס ריהעא דכל שלא למד היה יכולת בב"ד למונעו אי מדינא בדאיכא חרי סהדי דמכהדי בלא חגאי גשבע או משום עקשות פה דקאמר רב חשי בדליכא חלא חד סהדא דמכהדי שגשבע בלא חגאי עכ"ל בג"ד דלא הוו סהדי לא חרי ולא חד כיון דהכחא עד הוכחש לא היה יכולת לב"ד למונעו אף לכתחילה לא מדינא ולא מעקשות פה ודייק כן מההיא דה"ר יוחנן בפ"ב דכתובות שיים אומרים מת ושיים אומרים לא מת כו' ואוקמה חביי בעד אחד וחור וסחר דיוק זה על זה גאמר שמ"ש ילאו דוקא היכא דליכא חרי סהדי דמכהדי לסהדי קמאי דולאי לריך למונעו כו' חלא חפי' היכא דליכא חד סהדא דמכהדי לחרי סהדי דקאמרי מת אע"ג דחד סהדא לאו בר אכחושי הוא לחרי והוה ליה ספק רחוק אפי"ה יש כה לב"ד להפרישו חפי' אומר ברי לי כיון דליכא זילותא כדמשמע מההיא דרבי יוחנן בפ' האשה שנתארמלה דאמרי החס' אומר רבי יוחנן שיים אומרים מת ושיים אומרים לא מת כו' חלא לכתחלה יש למונעו משום הסר מתוך עקשות פה כיון דליכא זילותא ואע"ג דברי ליה דהא סחמא קאמר לא חגשא דמשמע חפי' לאחד מעדיה כו' עכ"ל שגר' מדבריו בהדיא דהיכא דחרי סהדי חמרי מת וחד סהדא מכהיש להו ואמר לא מת לכתחלה לא חגשא משום לזות שפחים וכדאמר רב חשי והא ליחה דע"כ לא חיישין לזות שפחים חלא היכא דליכא חלא חד סהדא דאמר מת דאע"ג דמהימן גבי חרי מ"מ כיון דחד הוה ואיכא סהדא אחרניא

מת בכל גוונא אם נשאת לא תלא ואפילו לכתחילה
 תמי לא מיחסר אלל משום לזוח שפחים והא ליחא אלל
 דוקא כשבא העד האומר לא מת אחר שהחירוה להשא
 ע"פ העד האומר מת אבל כל שבא קודם שהחירוה
 ע"פ עד האומר מת הרי זו לא תשא ואם נשאת תלא
 כמו שבכתתי:

ועיד קשה על מ"ש אבל ב"ד ללא אהיודו עליה
 כלל ששבע בלא תנאי דהא העד שהעיד שהוא בלא
 תנאי הוכחש או לא הטה אזנו לשמוע מחמת הלעקות
 והמריבות והרי אין כאן עדות כלל עכ"ל דהא הכהשה
 דההוא סהלא היחה בעיני שהגיד שאלו מבני כח
 שכנגד הר' יום טוב טען כנגדו ששבע וקבל חרם על
 תנאי פ' והתנאי ההוא לא נתבטל דהעד אמר ששבע
 וקבל חרם בני הזכרת שום תנאי דהשתא אם נדון
 לטוען נדון חובע דעלמא וכדמשמע מדברי החכם
 שכחב דהא העד שהעיד שהיה בלא תנאי הוכחש ואם
 היה מהשיב החובע כמו עד הול"ל דהא כשהעדים
 מוכתשים מבעל דינס לא מקרייא הכהשה ולעדים
 מהימנין כדמוכח בדוכתי עובא מהם פרק יש נוהלין
 וכחבס הרי"ף גם בשבועת דריונים שלא ליה רבי אבה
 לרב יוסף בר המא המוציא שטר חוב להבירו מלוה
 אומר לא נפרעתי כלום ולוה אומר נפרעתי מהלוא
 והעדים מעידים שפרעו כולו נשבע וגובה מהלוא מנכסים
 בני הורין אבל ממשועבדים לא דאמרין אין לעדים
 סמכין הרי אע"ג דבעל דבר מכתים לעדים מהימנין
 לעדים לבני משועבדים:

ומה שיש לדקדק ע"ז מבואר בפסק הארוך ואם
 בדין החובע הזה כמו עד הא משמע בפ"ב דהחובות
 דעד א' אומר תנאי ועד א' אומר אינו תנאי אינס
 מוכתשי וכשרים הם וכ"ש הכא שלדברי שניהם השבועה
 והחרם במקומם עומדים ודמי למאי דתניא בפרק זה
 בורר אמר רש"ן אלעור לא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי
 כתי עדים שאלו אומרת מאתיים ואלו אומרת מנה
 שיש בכלל מאתיים מנה על מה נחלקו על כח אמת שב"ש
 אומרים נחלקה העדות וב"ה אומרים יש בכלל מאתיים
 מנה ופירש רש"י יש בכלל מאתיים מנה שניהם מעידי
 על מנה ובאוחו מנה אין מכתשין זה את זה ובפסקינו
 הגדול הארכנו בבירור כל הדברים אלו וכאן לא ראינו
 להאריך רק להעיר על הענין וכן להכחש ויחסם עוד ואפי'
 הכהשה בהוכחש העד לא בעלה להסדוהיה כלל:

ומה שכחב החכם ולא הטה את אזנו כו' הלא
 לאמונה לא ידענו מי הגיד לכבוד חורתו אם שהר' יום

לתיגור על הר' י"ט מה שמרנו דהא לא דמי ההוא
 דרבי יוחנן ל"ד כלל משום דהיה דרבי יוחנן מיירי
 בדאיכ' חד סהלא דחשיב כחרי דמסייע לה ואיכא חד
 דמכתים לה ומש"ה אי לאו עקשות פה היחה מותרת
 לינשא לכתחלה משום דלין דבריו של א' במקום ב' אבל
 ב"ד הוי איפכא דחרי דמסהדי נגד הר' י"ט איכא
 וראינום ושמענו דבריהם וסהדי דמסייעי ליה לא נראו
 ולא נשמעו בעולם לא תרי ולא חד ועד היום הזה
 והיום הזה בכלל לא שמענו זולת הר' י"ט שיאמר
 קן כלל א"כ לאו מטעם עקשות פה לחוד הוה לנו
 לב"ד לתיגור עליו מה שמרנו אלל מדינא פסיקי דהא
 דר"י וכולהו רבנן מודו כבי האי גוונא דלין מניחים
 אוחה לינשא:

ועיד דאפי' לא היה מעיד ללא מת אלא חד
 סהלא אע"ג דליכא סהלא דאמר מת וקו"ל על מקום
 שהאמינה החורה עד א' הרי כאן ב' כל שלא החירוה
 לינשא ע"פי העד האומר מת קודם שיבוא העד האומר
 לא מת לא תשא ואם נשאת תלא וכדתנן בהלשאה שלום
 עד א' אומר מת ועד א' אומר לא מת כו' אשה אומרת
 מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תשא וכחב
 הרמב"ם ז"ל בפ' א"ב מה' אישות דאם נשאת תלא וכ"כ
 בטור א"ה ס' י"ז וכ"כ רבינו ירוחם ולדעת הרמב"ן
 אפי' נשאת לעד האומר מת תלא ואפי' בא עד האומר
 מת והעיד קודם שיבוא עד האומר לא מת כל שלא
 הספיקו להחירוה לינשא עד שבא עד האומר לא מת בלא
 שניהם צבת אחת מיקרי ולא תשא ואם נשאת תלא
 כמו שכתבנו בדברי החוס' בפ"ב דהחובות ובפ' הלשאה
 שלום ובפ' מי שקנה וכ"ש ב"ד דעדים המעידים נגד
 הר' י"ט בלא ואפי' עד א' המעיד כדבריו לא יראה
 ולא נשמע דהא פשיטא דמועין אוחו מלעשות מעשה
 עד שיבוא עדים המעידים כדבריו אם ישנם:

ויאילו היה נסוח החכם לחילוק זה כשכתב
 מיהו כי דייקא ספיר מניח ללא דמי להאי ג"ד דשאי
 החס דאיכא חד סהלא דקא מסהדי עלה ללא מת ויש
 לחוש לדבריו אף ע"ג דסהלא קמא במקום תרי קאי
 ולא מני לאכחושי ליה מ"מ לכתחלה יש לחוש לדבריו
 עכ"ל כך הוה ליה לכתוב דשאי החס דאיכא חד
 סהלא דקא מסהדי עליה ללא מת ויש לחוש לדבריו
 אע"ג דהחירוה לינשא ע"פ סהלא קמא ובמקום תרי
 קאי ואין דבריו של אחד במקום שנים מ"מ לכתחלה
 יש לחוש לדבריו ולא לסחוס דבריו כמו שסתם דמשמע
 מניינו דכל דקדם עד האומר מת לעד האומר לא

אומר לא מה לא תגשא לאו למימרה דהכא דלא אסהידו עליה כלל אע"ג דלויכא קלא דיש עדים לא משגיחין בההוא קלא ותגשא לכתחלה אלא משום סיפא נקטיה לאשמועינן רבותא דאע"ג דלויכא חד סהדא דקא מכחיש ליה לכהדא קמא אפי' הכי לא תלא משום דסהדא קמא דקא מסהיד דמת המוהו רבן כחרי לגבי אחתא משום חומר שהחמת עליה בסופה כו' ואין דבריו של א' במקום שנים עכ"ל ודאי דאי משום הא לא איריית דהאי דהייא ליחא כלל דהא רבי יוחנן לא אשמועינן כלל במאי דאמר לא תלא דמתני' היא בפי' האשה שלום ולא אחא לאשמועינן אלא דלכתחילה לא תגשא וכמ"ש הסו"מ בהאשה שלום וכבר הוכרחי זה למעלה:

ומ"כ דל הך דחייא מהכא ואי לויכא לדחויי הכי הוא דלויכא לדחויי דרבי יוחנן דמתני' דתקן עד אומר מה ונשאת ובה אחר ואמר לא מה לא תלא ולאוקימנא לא נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לייגשא ומאי לא תלא לא תלא מהחירה הראשון קאמר לומר דעכ"ל לא תגשא לכתחילה משום לוות שפתיים וכיון דרבי יוחנן לפרושי מתניתין אחא ליכא לאקשויי ליטמועינן היכא דלא אסהיד עליה כלל אלא שיגא הקול שיש עדים שהוא חי כו' דלפרושי מתניתין אחא ולא לאשמועינן מימרה אליב' דנפשיה דלימא ליטמועינן הא דהוי רבותא עפי' ולויכא מהא דרבי יוחנן שרגא לדייק החכם אין ראיה כלל ולא מטעם דחייחו דההו' דחיה ליחא כלל אלא מכה טעם אחר דהוי הוא אוחו דיוק:

נמצא כללן של דברים שדברי החכם בדיבור השני נדחו לגמרי מכה עשר הטענות האלה שנכתבו: כתב עוד החכם בדיבור הראשון אחס שאלתם קדמנא ובקשתם ממני כו' והוראה לע"ד דכל זמן שהדבר חלוי בספק שלא נתברר הדבר כו' ואפי' בז"ד מי שהוא אומר בריא לי שנשבעתי על חנאי וכבר התחיל ללמד ולהורות אין כח לב"ד להפרישו ולמונעו מללמוד ולהורות מכאן ולהבא עכ"ל ראה החכם בדיבור הזה מכה בריתא דפ"ב דכתובות שנים אומרים מה ושיים אומרים לא מת כו' מכה מאי דאחמר עלה בגמרא להכריח דאע"ג דלפוס ריהטא מיחוי דלכתחילה יש כח לב"ד למטע אח האדם מלעשות מעשה אסור אע"ג דאינו אומר בריא לי שהוא מותר עכ"ל בדיעבד כגון שכבר התחיל במעשה ההוא אין כח לב"ד למונעו מלעשות עוד משום דכיון שהתחיל אי מעיני ליה מטי ליה זילוחא ונראה מדבריו דבז"ד אסהידו תרי דנשבע

עוב וסיעחו בלו אליו חרש לאמר עקפין ועקפין לא לעור ולא להועיל או ע"י שם החכם עדיף מביאה שהרי העד לא אמר כן מעולם אלא שזיון יפה ולא שמע חנאי כלל ואולם בני אדם העומדים בחוך הוועד אמרו אפשר שלא כיון העד יפה ולא שמע חוץ הדברים מחמת הנעקות וכיון דסהדא אמר בריא לי שנכונתי יפה אמילי אחריני ניקום ונסוך וא"כ שפיר לויכא הכא חד סהדא מהימנא ולא עוד אלא דלא חד סהדא לחוד איכא אלא תרי דהא בעינין הוא הטוען עלמו נאמן הוא כאחד מן העדים וכמו שהוכחו בארוכה בפסקינו הגדול ומפי' יראת ההרבות אין אנו מעתיקים כל העינין וא"כ תרי סהדי הוו ולפיכך מן הדין היה שלא ילמוד לכתחלה:

ועוד דאפילו לא היה אלא אחד בלבד דמעיד שלא כדבריו היה כח ביד ב"ד למונעו מלעשות מעשה כלל עד יברר דבריו כדליתא בקידושין פרק האומר בעל מוס דפיסולו ביחיד היכי דמי כו' לעולם דקא מכחיש ליה ודקאמרת אמאי מהימן דאמרינן ליה שלה אחוי וכחבו הסו"מ מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להחברר עד אח' נאמן ואפילו עד א' מכחישו הכא נמי בז"ד אפי' אם לא היה מעיד אלא עד אחד שהיתה השבועה קיימת היה נאמן למונעו מלעשות מעשה עד יביא עדים:

ועוד דאפילו אם היה העד מוכחש לגמרי כיון שיגא קול בכל העיר שבעה או שמונה חדשים על קבלת חרש והשבועה בלי הזכרת חנאי הוה להו לב"ד לחוש לאוחו קול כמו שהוכחו בסתירות הדיבור השלישי דהא הוו קמן בב"ד כמה סהדי אחרים דאחא לבית דינא לאסהודי דנשבע בלא חנאי ולא נשמעו דבריהם עדיין באופן שעדיין הקול לא יסף מחוקקו ואיתא וא"כ מחוייבים היו הב"ד למונעו מלעשות מעשה עד יביא עדיו מדינא לא מטעם עקשות פה לבד:

ועוד קשה על מאמר החכם שנכתב בדיבור הזה דעדיף מקול שאין בו עיקר כי הכא עכ"ל קרא בגרין על קול זה דהוי קול שאין בו עיקר ולא הבחין החכם הקול הזה אי הוא קול יפה ועל יובל ישלח שרשו אליבא דכל האמוראים וכל הפוסקים והמפרשים כדברירנא שפיר בסתירת הדיבור הנ"ל:

ועוד קשה עמ"ש החכם אלא שיש לדחות ועומר דליתא דה"ה נמי היכא דלא אסהיד עליה חד סהדא שיגא הקול בלבד שיש עדים שיך למימר הסר ממך עקשות פה והא דנקט רבי יוחנן בלישניה עד אחד

כיון דקאי באשם חלוי וכו"ש אס נשאת לא מעדיה דמסכיד דלא מת דודאי תלא ובל"ד אן להימניה להרי יט על הכה המנגדה אחיון ולהכריח לאוחס החשובים שלא ללאת מהקהל וע"ז הכניסו אוחס הקהלות בסלע מחלוקת זה ואל"כ אע"ג דהר"י אומר ברי לי הקד חשובים לא אמרו הכי אלא אדרבא טווח ואמרי דברי לבו איפכא והרי זה דומה לנשאת לא מעדיה דאמרי לא מת ולא זו בלבד בני כח שכנגדו אלא גם בני סיעת הר"י א"ט הרבה מהם לא נמלחו בקהל ביום קבלתו החרס והשבעה הם' ולדיהו לא ברי לבו שום דבר ולגבייהו הוי כנשאת לא שאינו מעדיה דאפי' אס נשאת תלא ואל"כ כי היכי דההוא בחטאת או באשם חלוי קאי כדמשמע בסוגיין דפי' ארבעה אחין ה"נ הכן יחידים עברו על לפני עור לא חתן מכשול וגם כי אפשר לחק טענה זו בעמודים חקים ובריאים משכנו ידיו מפני כבוד הר"י א"ט דלורבא מרבנן הוא ואיכא למיחש ליקריה' ועוד יש לתמוה על דברי החכם הפוסק שכתב עלה דהיא דפי"ב דכתובות אלמא הינא שהדבר חלוי בספק ולא נחברר ולדידיה ברי ליה אס נשאת כב' באוחו דבר אין כח ב"ב להפרישו מאוחו דבר המסופק דחיישין לזילות' עכ"ל והאי טעמא דאס נשאת לא תלא לאו משום זילות' היא כלל לא דב"ד שהוצר בגמ' ולא זילותא דבעלי דינין דלא אדכר בשום דוכאא כמו שיחבאר עוד בס"ד אלא משום חזקה דאחיה דייקא ומנסבא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופא וכמ"ש החוס' בפ"ב דכתובות ובפ' חזקה הבתים ובל"ד לינ' חזקה מסייעת להרי' י"ט דלדברא חזקה שנשבע אסם ככל אשר שאלו ממנו כח שכנגדו וכמו שהוכחנו בסחירות הדיבור הנ' :

ועוד דאפי' בהיה דפי"ב דכתובות נמי אס נשאת לא תלא כלה החרו בו קודם נישואין אבל החרו בו קודם ודאי תלא וכמ"ש הרא"ש ז"ל בכתובותיו ונכתב באבן העזר סימן קמ"א ח"ל ודע"ג דקי"ל בהא אס כנס לא תלא ה"מ בדיעבד אבל זה שהחריחה בו ועבר על החרחיק וניסה מפיקין מצייה ומכין אוחו מכת מרדות והכא נמי ב"ב שהחרו בו כל חשובי הקהל ודייני הקהל שהם הם העדים שנשבע בלא תנאי ודאי שאס עבר ועשה שב"ד מוזילין בלעו מפיו ואפי' הו חרי סהדי דמסייעי ליה וכו"ש בדליכא אפי' חד סהדא וההרחאה נודעת מפי כל העולם ימים רבים קודם בואו ללמוד בחוך ב"ה כ כי עברו דברים הרבה בין סיעת הר"י יום טוב ובין כח המנגדה וגם נכנסו ק"ח אנשים חכמים וחשובים בנייהם לפשרם ולא השיגו רשות כלל מצני כח שכנגדו ואחר כך בראות הר"י יום טוב שלא יכול להס בל לו שבת א' עם סיעתו ולמד בחוך בה"כ בלא ידיעת חשובי הקהל והדייני' ומיד באוחו שבת עגמו כשידעו חשובי הקהל והדיינים אשר עשה הר"י יום טוב נחקבצו ראשי הקהלות ונחרעמו על מהר' יום טוב נמלא דבגונות דל"ד כהיה דפי"ב דכתובות אס נשאת תלא ושלא כדברי החכם שדמה י"ד להיה דפי"ב דכתובות דאס נשאת לא תלא :

ועוד דאפי' אס הוה ל"ד כהיה דכתובות ממש דהו חרי וחרי הא מקשינן הסם בגמ' מכדי חרי וחרי מינהו הבא עליה באשם חלוי קאי ולאצטרך רב ששח לשנויי כשנשאת לא מעדיה פי' לא מעדיה דמסכיד דמת משח' דאס נשאת לא שאינו מעדיה אף אס נשאת תלא

בלא תנאי וחרי אסהידו דנשבע בחנאי ונחבטל באופן דהא מילתא קיימא בספק שקול :

וקושטא דעובדא לאו הכי הוה אלא חרי דאסהידו דנשבע בלא תנאי גשמע. קולם בבית דין וחרי דמסייעי ליה לא נראו ולא גשמעו ואל"כ לא קיימא הא מילתא לא שקול ולא בלתי שקול אלא בודאי איסור קאי ולכלל ספק לא בה ובני האי גונות ודאי אפילו כהיה דפי"ב דכתובות אע"פ שהבעל והאשה אומרים בריא לנו שמת כיון דשנים אומרים לא מת תלא ואס אומר שיש טדים המעידים שמת מונעים אוחו שלא יבא עליה עד שיביא עדיו והכא נמי אפילו החחיל ללמוד מונעים אוחו עד יברר דבריו ודאיכא למימר על הכחשת העד או על חשש העדר השמיטה מחמת הלעקות כבר נכתב בסמוך וביררנו ללא מילתא היא וקיימנו דב"ד הו חרי סהדי הגויים וכשרים :

ועוד דאפי' בהיה דפי"ב דכתובות נמי אס נשאת לא תלא כלה החרו בו קודם נישואין אבל החרו בו קודם ודאי תלא וכמ"ש הרא"ש ז"ל בכתובותיו ונכתב באבן העזר סימן קמ"א ח"ל ודע"ג דקי"ל בהא אס כנס לא תלא ה"מ בדיעבד אבל זה שהחריחה בו ועבר על החרחיק וניסה מפיקין מצייה ומכין אוחו מכת מרדות והכא נמי ב"ב שהחרו בו כל חשובי הקהל ודייני הקהל שהם הם העדים שנשבע בלא תנאי ודאי שאס עבר ועשה שב"ד מוזילין בלעו מפיו ואפי' הו חרי סהדי דמסייעי ליה וכו"ש בדליכא אפי' חד סהדא וההרחאה נודעת מפי כל העולם ימים רבים קודם בואו ללמוד בחוך ב"ה כ כי עברו דברים הרבה בין סיעת הר"י יום טוב ובין כח המנגדה וגם נכנסו ק"ח אנשים חכמים וחשובים בנייהם לפשרם ולא השיגו רשות כלל מצני כח שכנגדו ואחר כך בראות הר"י יום טוב שלא יכול להס בל לו שבת א' עם סיעתו ולמד בחוך בה"כ בלא ידיעת חשובי הקהל והדייני' ומיד באוחו שבת עגמו כשידעו חשובי הקהל והדיינים אשר עשה הר"י יום טוב נחקבצו ראשי הקהלות ונחרעמו על מהר' יום טוב נמלא דבגונות דל"ד כהיה דפי"ב דכתובות אס נשאת תלא ושלא כדברי החכם שדמה י"ד להיה דפי"ב דכתובות דאס נשאת לא תלא :

ועוד דאפי' אס הוה ל"ד כהיה דכתובות ממש דהו חרי וחרי הא מקשינן הסם בגמ' מכדי חרי וחרי מינהו הבא עליה באשם חלוי קאי ולאצטרך רב ששח לשנויי כשנשאת לא מעדיה פי' לא מעדיה דמסכיד דמת משח' דאס נשאת לא שאינו מעדיה אף אס נשאת תלא

מעשה עד שיברר דבריו וכמו שנבא' ולא להחניפו
 בדן ואע"כ כי טרבה מרבק הוא ונדאית' צפ' שבעת
 העדות רב עולא בריה דרב עלאי הוה ליה דינא קמיה
 דר"ג שלה ליה רב יוסף עולא חבריו עמיה בתורה
 ובמנהג אמר מאי שלה לי לחנופי ליה הדר אמר למשרא
 בתיגרא כו' ואי צ"ד מנזים להפך בזמנא דערבא מרבנן
 כדאיחא צפרק כל כחצי השס יודע וישראל כמה הפכנו
 בזמנא אך מה שנגעונו לעשות על הדין ועל האמת
 עשנו למונעו מלעשות מעשה עד יביא עדיו. החבאר

מכל זה להוכיח החכם הפוסק מהיבא ברייתא דמייתי
 בדבור הראשון עלתה לו מנדון זה וחשב לה הרחק
 כמאה אלף אמה ואין כאן מקומה מכה שבע הטעות
 מווקקו' שבעתים אשר ערכו:

אחר הדברים האלה נשיב ידיו על החלק הב'

בכל ד' דיבוריו:

בבא החכם בדבור ראשון מחלק זה אמנם אם
 יעירו עליו עדים נאמנים סביה הדבר בלא חנאי אע"כ
 דקאמר ברי לי שהתייתי יש כה בידם למונעו אפי'
 בדברים שבינו למקום ולא מהימן לומר ברי לי דהא
 חק צפ"ג דכריתות אמרו שנים אכלת חלב והוא אומר
 לא אכלתי רבי מלזר מחייב ונאמנים פוערים ואפי'
 חכמים לא פטרי ליה אלא משום דאיכא מיגו ובדקאמי
 החס מה אם ירלה לומר מודי הייתי יפטר אבל היבא
 דליכא מיגו אפי' רבן מודו דחייב אפי' בדברים שבינו
 למקום עכ"ל כונת החכם בדבור זה גלויה ומפורסמה
 דכל דאיכ' סהדי דמסהדי שערב לא מהימן בעל דין
 לומר לא עברתי אפי' בדברים שבינו למקום:

דבריים אלו חמיה טובא חדל דחסם וכחב
 דטעמייהו דרבנן הוי משום מיגו ודקאמי החס ומשמע
 מלישניה דהאי מיגו הוי כשאר מיגו שבחלמוד מדחסם
 ולא פירש כלל ולפ"ו אמאי פסק ואמר אבל היבא
 דאיכא מיגו דהא הכא שפיר איכא מיגו דאי בעי
 אמר פטרוני והוה מהימן כמ"ס הרא"ש בחשובה
 השתא דקאמר חנאי מהימן וכן טען הר' אהרן מלא
 פוס וא"כ לרבן מהימן כהיבא דכריתות כ"ס דקושטא
 דמילתא דהא מיגו דכריתות אינו כשאר מיגו שבחלמוד
 ללא הוה אלא חרזי מילתא ופירוש דבריו הראשונים ולא
 חכר שם מיגו אלא על דרך שלוח והעברה כדמוכה
 החס בגמ' וכן פירש"י החס בכריתות וכ"כ החוס' בריש
 מילעא ובריש האשה רבה וא"כ בל"ד אי הוה אפשר
 להר' י"ט למימר מילתא לתרזי דבוריה קמא שלא יכחיש
 לעדים הוה מהימן לרבן כדמהימן ההוא דאכל חלב

לא חנא מייתי לה צפ' חוקה הבתים ולמאי דס"ד דמשום
 זילוחא אמרינן דלא חנא לאו זילוחא דבעל דין אמרינן
 אלא זילוחא דבית דין ואף גם זאח לפי רשב"ס והחוס'
 והרמב"ן לא מדברי ת"ק צעיק לאוכחי דחיישינן
 לזילוחא דצ"ד אלא מדברי רבי מנחם ברבי יוסף וטעמא
 דת"ק לאו משום זילוח' כלל היא אלא משום חוקה דאשה
 דייקא ומנסבא וכמ"ס בסמוך נמלא דטענה משום זילוחא
 אין לה שרש ועיקר ודרך כלל ראוי לומר על טענת זילוחא
 זאח וכתר הזולים בזמנאות וניחוספה התימה על החכם
 הפוסק שהזכיר בדבריו כמה פעמים טענת זילוחא דבעל
 דין שלא עלתה על לב בעל החלמוד וטענת זילוחא
 דצ"ד שהחכרה בחלמוד לא שם על לבו לזולול הצ"ד
 וכחב דליח דין וליח דיין שראוי לחוש לירודי שגורו והא
 ודאי אפי' לפי המסקנא דזילוחא דצ"ד לא חיישינן כי
 האי שבחב החכם הפוסק ודאי דחיישינן ליה ואסור
 לשומעו כל שק לאומרו:

ועוד בר מן דין ובר מן דין אע"כ דלגבי לימוד
 פסוק צב"הכ כבר החמיל לעשות מעשה ודמי קלח
 להביא דפ"ב דנחובות עכ"ו לגבי שררת היות חס
 הקהל לא החמיל ולא החזיק בה כלל וא"כ לא דמי כלל
 להביא דפ"ב דנחובות ואע"פ שהחמיל לקרות פסוק
 ולפרשו צב"ה ביום שבת הא אין זה מורה על שררת
 חסם הקהל כי כמה תלמידים קורין פסוק ומפרשים
 אותו צב"הכ כמנהגו אנו בני ספרד ולא נחמו עליהם
 הוד מלכות חסם הקהל וא"כ אע"פ שהיה מוחק בלימוד
 צב"הכ בלי ערעור והוה חרי סהדי דמסייעי ליה עדיין
 לא החזיק בשררת חסם הקהל והיה כה צב"ד לגור
 עליו שלא יהיה חסם הקהל כהיבא דפ"ב דנחובות
 דאמרי' בה לא חנא והיו ראשים למנע ממנו גם הלימוד
 צבית לפי שהוא סולס לעלות ולהשחרר בשררת חסם
 הקהל. ועוד דאף בשהחמיל הר' י"ט ללמוד צב"הכ
 לא בחורת חסם הקהל למד לפי שאף בני סיעתו היו
 מוסכמים שלא למנוח עליהם שום חסם לא להר' י"ט
 ולא לאחר עד מלאח שנה תמימה לפטירת חסם הזקן
 ולה"ה הרי שהלימוד צב"הכ לא היה חוקה לשררת
 חסם הקהל וא"כ אפי' אי הוה חרי סהדי דמסייעי ליה
 והחמיל ללמוד צב"הכ דמי למאי דאמרינן ברישא דהיבא
 ברייתא לא חנא ושלא כדברי החכם הפוסק שכחב
 דמי למאי דאמרינן בסיפא ואם נשאת לא חנא וכ"ס
 ללא הוה חרי סהדי ולא חד דמסייעי ליה עליה אדרבא
 קול גדול ולא יסף שטבע בלא חנאי ושמעו דברי
 העדים קלח צב"ד דחייבים היו צ"ד למונעו מלעשות

אע"פ דהחם בדברים שבינו לבין קונו נאמן הכל לא מהימן משום דהחם לא מנחיש לסהדי ובג"ד מנחיש להו ולא כהר"י"ט ולא כהר"י אהרן שרט למוח מהיא דהר"א"ש ל"ד ורט להוכיח דכי היכי דבהיא דהר"א"ש נאמן לומר פטרתני משום דהו דברים שבינו לבין קונו הכל נמי בגזון דידן נאמן לומר על חנאי פלוני נשבעתי כיון דהו דברים דבינו לבין יולרו:

ויאין ספק שהוכחא כו לא עלתה על לב הר"א אהרן ובר"י יום טוב בהיות ההבדל שהוכיח החכם ברור וזודע אפי' למחלילים בעיון אך מה שראה להוכיח מההיא דהר"א"ש הוא לומר דמהימן הר"י יום טוב לומר על חנאי נשבעתי מינו דאי הוה בעי הוה אמר ברישא פטרתוני והוא מהימן כדכתיב הר"א"ש א"כ לא נסתייעו מדברי הר"א"ש לדמות ג"ד לתשובתו אלא לאוקמי למינו דידכו דאיכא לפלוני עליהו בטענה זו כבר הרחבנו הדיבור בזה בפסקו הגדול והודענום טעוהם בטענה זאת בכה חמש טענות מיוסדות על אדני בקיאות ופסול התלמוד ושרשו ועקרו האמתיים ומחוקים מדבש וזופח צופים:

עוד יש לתמוה על דברי החכם היכי קאמר דבג"ד מנחיש לדברי העדים והרי לפי מ"ש בדיבור ב' מחלק א' דאין כאלו עדות יכול לעשן כן באמת ובחמים והוא נאמן דהא אינו מנחיש לעדים כלל כיון דליחבבו והרי מופת גמור כי עלתה שכתה לפני כסא כבוד החכם: כללא דמילתא בדיבור ב' זה היה העדרו טוב ממציאותו לסיבת שתי טענות אלו שהזכרנו:

כתב עוד החכם בדיבור השלישי אבל מההיא דפרק ב' דתשובות דבעא מיניה שמואל מרב אמר' עמאה אני וחורה ואמרה טבורה אני מהו כו' אבל בחד מינייהו לא סיגי כדמשמע מההיא דפריך תלמודא על ההיא כגון ששאלת לא' מעדיה היא גופא באשם חלוי עב"ל דעת החכם בדיבור זה להוכיח העדר הדמות ההיא בעיא דבעא שמואל ל"ד דהחם להמנוה על בעלה אחינן והכל לא אחינן אלא להמניה על עמנו:

והדרברים מוכיחים דהר"א אהרן ובר"י יום טוב חזו חיובא לנפשיהו מההיא בעייתא והריעו אחיה לפני החכם הכוסק והוא ברוב פלפול חירצה להם:

ואולם ראינו לדקדק על דבריו שהחילוק שראה לחלק מההיא בעיא לג"ד ליחיה דהא חזן להמניה להר"י יום טוב על כח המנגדת אחינן וא"כ הכל נמי אס איחא דל"ד איכא לדמויי להך בעייתא לריך היה הר"א

משום אס ירצה כו' כדמחרך דיבוריה וכן הו"ל להחכם לכחוב ואפי' חכמים לא פטרי ליה אלא משום דמני לתרוצי דבורי' ולפר' דבריו שלא ינחיש לעדים וכדקתני החם מה אס ירצה לומר מויד הייתי יפטר וכדפירשו בגמ' וכל היכא דאינו מחרך דבריו בעינן שלא ינחיש את העדים אפי' רבן מודו דחייב אפי' בדברים דהו בינו למקום והיו דבריו בנחיש על נכון לא כמו שסתם וכתב ואס היה כותב כן לא הוה מיקריא מחרך דבמקום שאמרו להחריך אינו רשאי לקר' וכ"ש שיוחר טוב הוה ליה לקר' מלעתק דבור אחד דחלק ראשון לשון הגמ' ולשון תשובת הר"א"ש מלה במלה מלקר' בדברים אלו וכיוצא בהם. ועוד יש לתמוה דהך פיסקא לא סיפיה רישיה ולא רישיה סיפיה דרישא מדמה ג"ד לדין תרי ותרי ונחשב לומר ברי לי וכדמשמע בהדיא כההיא דמדמי ליה לדין שנים אומרים מח ושנים אומרי' לא מח הרי זו לא תישא ואס נשאלת לא תלא ובדבור הזה מדמי ליה לתרי דמחייבי לתודייהו וליכא אפילו חד דיעיד שלא אכל ועל דא ודאי פליאה דעת החכם ולא ידענא מאי סליק לדעתיה אי כבר דבג"ד אסהידו תרי דנשבע בלא תנאי ואחו תרי אחרני ואסהידו דנשבע על אחו תנאי היכי מדמה ג"ד למחני' דכריחות וע"כ לא אמרני' החם דלא מהימן אלא לפי שלא היו עדים מחייבים אחו כלל ואיכא עדים דמסהדי דהטא אבל אס אינו היו שנים עדים מעידים שאכל חלב ושנים מעידים שלא אכל והוא לומר לא אכלתי פשיטא לרובן כמי פטור וא"כ כשכתב החכם אמנס אס יעידו עליו עדים נאמנים שהיה הדבר בלא תנאי כו' לא הו"ל למישקף והו"ל לאחזיני ולמימר ולא הו סס עדים המנחשים אחס ואומרים על תנאי זה נשבע ואי ס"ל להחכם דבג"ד לא הו אלא תרי דמסהדי בלא תנאי נשבע וכמסהדי על תנאי נשבע לא נשמעו ולא נראו בעולם ובקושט' דמילת' ומש"ה מייחתי הוי' דפ"ג דכריחות מאי שייכא דההיא דפ"ב דתשובות בשנים אומרי' מח וב' אומרי' לא מח הכל:

נמצאי דברי החכם בדיבור זה בלתי מכוונים מנה שני המערכות האלה אשר יסדנו. כתב עוד החכם בדיבור שני ומדברי הר"א"ש שרט להוכיח דדברים שבינו לבין קונו נאמן כו' אבל הכל בג"ד כיון שמנחיש דברי העדים שהעדים אומרים שהיה הדבר בלא תנאי והוא מנחיש שהיה בתנאי אינו נאמן אפי' בדברים שבינו לבין יולרו עב"ל רצון החכם בדבור השני הוא ברור שהוא להבדיל בין ההיא תשובה דהר"א"ש ל"ד ולומר

יוס טוב ליחן אמחללה לדבריו וכל שלא נתן לאו כל כמיניה :

ועוד דנראה בהדיא מלשון החכם דבך אמחללה יכול בעל למימר בריא לי כיון שהוא לא ראה ולא ידע כלל בדבר אלא מפיה הוא חי ואין כח האמחללה הוא ככה בריא לי דלמריק בגמרא עלה דהביא דהיא גופא באשם חלוי קיימא דקא מדמי להו החכם להדדי ולא מיבעיא להר"ן שפירש בריא לי שראיחו שמח וכדמשמע פשטא דלישנ' וכן נר' דעמ הפוסקי' שסחמו דבריהם וכחבו שהיא אומרת בריא לי שמח אלא אפי' לרש"י ז"ל שפירש באומרת בריא לי אף לבי נוקפי שבריא לי אילו היה קיים היה בא מכל מקום לא דמי להך בעיית דהא אף אנו מזריכים לבעל שיאמר אין לבי נוקפי בריא לי ואמחללה זו אמחית היא כי היכי דאנו מזריכים לאשה שחאמר ברי לי כהיא דשנים אומרים מה ושנים אומרים לא מה :

ועוד דהא לא דמי הך בעיא להיה דאומרת בריא לי דהא בהיה דהחם משום דנשאת כבר הוא דסמי אברי דקאמרה שלא הולאה מצעלה אבל לכחילה לא סמכינן אבריה לי דידה ובהך בעיית סמכינן אמחללה דיהבה וטריית לה לכחילה וטעם הדברים לדעתנו יחבאר בטענה שאחר זו בס"ד :

ועוד דהא דלריכה לחח אמחללה לאו להימנוה לבעלה לחודיה הוא וכמ"ש החכם אלא אף משום עגמה אינה נאמנת אלא א"כ נתנה אמחללה וכל שנתנה אמחללה נאמנת על עגמה וכל שנאמנת על עגמה נאמנת על בעלה לענין איסור ידה בלי שום הוכחה אחרת דרמנא הימנא עילוייה באיסור זה מדכתיב וספרה לה כדאיתא בהמדיר והיינו טעמא דמהימנא לה אפי' לשמש לכחילה וטעמא דמילתא דאף דנבי עגמה לא מהימנא כל שלא נתנה אמחללה משום דשווייא נפשה אחיכה דאיסורא וכדחן בקידושין בפי' האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ופרש"י הוא אסור בקרובותיה דשיניהו עליה חתי' דאיסור' באמירה זו הרי דאע"ג דקרובותיה אין עליהן איסור לינשא לו דכשם שאינו נאמן על קרוביו כך אינו נאמן על קרובותיה עכ"ל הוא אסור בהן משום דשוויניהו אנפשיה אחיכה דאיסורא ואין ספק שאע"פ שחזר ואמר לא קדשתיך לעולם הוא אסור בקרובותיה אלא אם כן נתן אמחללה לדבריו דמיא דהיה דמיא צ"ב דכחובות לעיל מהך בעיית אמרה א"ל אני וחזרה ואמרה פניה אני

אינה נאמנת ואם נתנה אמחללה נאמנת ומעשה הכא נמי כיון דאמרה עמאה אינו אפיה נפשה אחיכה דאיסורא גם לאבור עגמה ובשחורה ואמרה טהורה אינו לריכה שחון אמחללה אף לערך עגמה וכל שלא נתנה הרי זו אסורה לשמש דמנא דאמחללה לאו משום בעל לחודיה היא לריכה אלא אף משום איסור עגמה ולפ"ז דחיה דדחי החכם וקאמר דלנביה יורה נאמנת בין נתנה אמחללה בין לא נתנה ליחיה כלל ועם זה ב"ד אי איכא לדמיו להך בעיית אפי' חימא דלא אחיית ליהמניה להר' יוס טוב על אחרים כמו שהזכרנו אלא לאיסור עגמה בלבד היינו חוששין לא הוה מהימן בלא אמחללה אע"ג דהוה דברים שבינו לבין יורא :

ועוד יש לדקדק בדברי החכם שנכתב פעמים בדיבור זה דאיתחא קים לן דטהורה היא ונאמנת דהא לא קים לן בה עפי ממאי דקים לבעל וכי היכי דלנבי בעל בחוקת עומאה היא הכא נמי לדיק היא בחוקת עומאה דמי הוא המוילאה מחוקת עומאה לנבי דיק עפי מלנבי בעלה ואפשר דטענה סופרי' הוה גם בשני הפעמים והוה ליה למכתב קים לה כלומר לאשה עגמה קים לה דהיא יודעת ודאי אם ראהה דס או לא :

ועוד נפלינו על החכם דמיא לסחור הוכחה שר' להוכיח מצעיא זו ואהדר לסחורה בטענה שכתב דאיכא עליו כמה פירי כדכתיבנא ועוד דנשא ומתן עליה כאלו היא הוכחה שיש לה פנים ובג' מלחמה ולומר מי הוא אשר ראה מאורות מימיו יעלה על דעתו לדמיו נ"ד להך בעיית והא לא דמי ואפי' כי אובלא לדנא משום דבהיה בעיית מפיה אנו חיים לאסור ולהחיר ומנח הפה שאסר נחתיק לה ולהכי אמריק דכל שנתנה אמחללה לדבריה נאמנת אמנ' ב"ד דלאו מפיה אנו חיים לענין האיסור אלא מקל' דלא פסיק זה שבעה או שמונה חדשים כמו שהזכרנו לעיל ומפי עדים שהעידו ק' ב"ד וגם החכם בדיבור זה על הקדמה שהעידו עדים ששבע בלא חנאי ובקשטא דמילתא קא מיירי וכמ"ש אבל מהיה דפ"צ דכחובות דבעל מיניה שמואל כו' אף להוכיח וב"ד נמי אם העידו עליו עדים שהיה בלא חנאי דאינו נאמן כו' וכיון דלא מפיה אנו חיים פשיטא דאפילו יתן כמה אמחללות אינו נאמן להכחיש לעדים וא"כ מה ענין איסור הדדע לנו מפי בעל דין לענין איסור המפורסם מפי עדים ברורים דהא אפי' בהמחקה ידה בצגטותיה דלמריק בהמדיר ובסוף קידושין דבעלה לוקה עליה משום ידה כתב

כן בימיו או שאירע ששרף צעוד רבי חנינא צביחו מחטפסק בענייניו ולא נמלא במקדש צעת הניחא אולם אם היה רבי חנינא מעיד דודאי אירע בימיו ונמלא שם צעת הניחא ולא זו משם כל זמן שהיה ראוי לשרף ולא שרף פשיטא דהאי לא ראינו הוייא ראייה מעלייתא וא"כ הכא נמי צ"ל שהיו העדים מעידים שהיו שם מחללה ועד הוקף ולא נזכר חגאי זה פשיטא דעדות האומרים לא היה חגאי עדות נכון הוא:

והרבה יש לחמוה עלה הכנסה המ' לסחור להם טענה דעדות דלא היה חנינא ראייה אהדר אדיוקא דההיא דפ"ב דכחוצות ושבך האי ראייה דעדיפא מינה מתרי טעמי חדא דדמי כמאן דסבר דלא גמירי אינשי אלא פ"ב דכחוצות דעליה סליק ונחית בכל שקלא וטריא דיליה ועוד דכיון דמפשטא דהך מחניי כפי פירוש רש"י יש להוכיח אמאי אידידיק להוכיח מדיוקא דברייתא ולא מהא לחודה היכא לאייתויי ראייה אלא מנמה מקומות בתלמוד לא ימו מרוב ואזכור מהם האחרים צעת הזאת ע"פ בריהמא הלא צ"ב דכרייתא שהזכיר החכם חתן עד אומר אכל ועד אומר לא אכל מציא השם חלוי וצ"ב מי שקנא לה חתן עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת שוחה וצ"ב עגלה ערופה חתן עד אומר ראייתי את ההורג ועד אומר לא ראייתי היו עורפין:

ובפרק חזקת הבתים אמרי' לא לריבא דקאמרי עדים ידענא ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא משולם ופי' רשב"ם לריבא לאסודי הכי זה האיש לא נחפרש ממנו מעודו עד היום וברי לנו בכל מה שקנה ולא קנה קרקע משולם וכן פירש רבינו יחיאל הגם כי קנא מפרשים פירשו צענין אחר לאו משום דס"ל דעדות לא ראינו אינה עדות אלא דס"ל דלא לריבא לכולי האי אלא כל מה שיאמרו שהיו רביילין אללו ולא הרגישו שהיה לו קרקע סגי וצפרק קמא דמיעטא גרסינן אמרו לו לא חן לו ואמר פרעתי והעדים מעידים שלא פרעו כו' וכחצ צנמקי יוסף פירש הרב"א והר"ן כגון שאמרו העדים לא זה ידיו מחוק ידו משעה שילא מצ"ל ולא פרעו וגם כי רש"י פירש צענין אחר כבר נחצו המפרשים ה"ל שלא נר' בעיניהם וגם כי רש"י לאו לחלוק על הדין נחבון דודאי אף איזה מודה דאם העידו העדים כן דעדותן עדות אלא משום דעדות לא זוה לא משנחת לה על הרוב שזכרו להעיד כן אלא לפי שעה וצננוא דפירש רש"י אפשר להעיד כן ואפי' לאחר כמה שנים וצ"ב הנשבעין אחרת שני כחות עדים המכחישים או את

הר"ן צ"ב דכחוצות בשם רשב"א דאפי' נחנה המחללה לומר לא לבשתי בגדי נידוח אלא מפני כך אינה נאמנת וכ"ש אם העידו עדים דקים להו ודאי דטמאה היא והיא אומרת מהייתא אני דאע"פ שנתנה המחללה לדבריה דלא מהייתא אע"ג דהוי דברים שביניה לבין קונה ואם כן מי זה עלה על לבו לאחויי מההיא צעייא דליכא עדים לאיסורא לנ"ד דאיכא עדים לאיסורא ומי זה בא להזכיר המחללה במקום דאיכא עדים צ"ל:

כתב עוד החכם צדיצור רביעי אצל חן להוכיח שהיא הוא נאמן לומר שהיה הדבר בחגאי אפילו כשהעדים מכחישים ואוחו מכיון שהעדים חן מכחישים ואוחו צדבר שהיה אלא צדבר שלא היה כו' וא"כ הכא נמי צ"ל כיון שהיו צ"ב הכ אחד אס העידו שכיוונו הדבר מחללה ועד סופו ולא היה בו שום חגאי כזה הוייא ראייה מעלייתא למונעו מלמוד עכ"ל:

פשטן של דברים משמע שהרי אהרן והר' יוס טוב ראו להביא ראייה מההיא דחן אומרין למי שלא ראה את החדש שיצא ויעיד דעדים המעידים ששבע בלא חגאי לית בהו ממשא וכדמרגלא צפי המון עם הארץ דעדות לאו אינה עדות והכנס ראה ראייתם והביא ראייה לדחייתו דחנינא צ"ב דכחוצות שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה כו':

ורא ודאי אילו היה להם יד ושם בצביאות התלמוד וצפולפו דמייחיי מההיא דחן אומרין למי שלא ראה את החדש כו' הוה להו לאחויי ממאי דחן צפרק צ' דעדיות וצ"ב טבול יוס וח"א חן לא ראינו ראייה לכאורה יש להביא ראייה ממנה דמייחיי טפי לנ"ד דהא החס רבי חנינא סגן הכהנים מסתמא היה מנזי חמיד צבית המקדש והעיד שלא ראה עור יולא לבית השרפה והכא נמי צ"ל העדים המעידים שלא היה חגאי היו לאו עמו צבית אחד וכי היכי דאמרו חנמים לרבי חנינא חן לא ראינו ראייה הוה אפשר למימר כמי הכא חן לא שמענו חגאי ראייה חך לו ידעו השכילו זאת והיו מעיינים צפרש"י על משנה זאת שימו יד על פה מהעולה על רוחם לומר העדות דלא היה לאו עדות הוא דהא פי' רש"י צ"ב טבול יוס חן לא ראינו ראייה שמת לא אירע בימיו שימלא טרפה אחר הפשט ואם אירע ושרפיה הוה לא ראה הא קמן שהשחל רש"י להלום הך טענה דחן לא ראינו ראייה ולפרשה שלא כנראה לכאורה דעדות לא ראינו אינה עדות דהא ודאי כבר אפש' שחיהב עדות והא דאמרין הכא דלא ראייה היא היה לפי שאפשר לומר דלא אירע

מעידים בדבר שלא היה עודות. וחו תיחא ביהוא פירקא הויא ברייחא שכתב החכם בדיבור ראשון מח"א שנים אומרים נהגשה ושנים אומרים לא נהגשה הרי זה לא תשא ולא נשאת לא תלא הרי שעדות האומרים לא נהגשה חשוב לשלא תשא לכתחילה לא מעדיה אע"פ שהיא אומרת ברי לי ואם נשאת למי שאינו מעדיה או אם אינה אומרת ברי לי תלא מפני עדים המעידים לא נהגשה:

וחו איחה ביהוא פירקא מימרא דרבי יוחנן שכתב החכם בדבור שני מח"א ב' אומרים נהגשה וב' אומרים לא נהגשה הרי זו לא תשא ולא נשאת תלא ואע"פ שיש בקצת ראיות אלו קצת דקדוקים לא רצינו להאריך בהם שלא להטריח למעיין במה שאינו נוגע לעלם הכוונה ומה שכתבנו הוא די והותר להוכיח דלא היה לריך החכם לאהדורי ליה להסור עענה זו אדיוקא דהויא דפ"ב דכחצות וכמה משניות וברייתות וממרות יש בכמה מקומות האומרות כן רובם בהרי"א ומעטון מדיוקא ואילו הוה ס"ד דחכם הפוסק כל ראיות הללו לא הוה ליה למכתב כ"כ בנחותא כמ"ש אבל אין להוכיח שיהא הוא נאמן שהיה הדבר בחנאי כו' משום דהויא דאין אומרים למי שלא ראה את החדש כדמשמע בפ"ב דכחצות כו' אלא כד הול"ל אבל אין לעלות על הדעת להוכיח שיהא הוא נאמן כו':

ועוד הבט וראה דבהויא גופא דמייתי החכם שנים אומרים נהקדשה כו' ודייק מהא דבבית אחד הוי ראיה דמשמע מדבריו דבג"ד אילו לא היו עדים המעידים לא היה חנאי בבית אחד אע"פ שהיו בחצר אחד אין עדותן עדותן והא ליחא דהא דבבית אחד לא הוי עדות הוא משום דהוי עיני קדושין ונירושין דעבדי אינשי דעבדי להו בצינעא אבל בידון אחר דלא עבדי ליה אינשי בצינעא אלא בפרהסיא אפי' בחצר א' נמי הוי לא ראיו ראיה מעלייתא וה"ל בידון שנשבע ע"ד אחרים בפרהסיא בחוך קהל עם ובמושב זקנים ומטיל חנאי בשבועתו ואומר דברי החנאי בלנעא להיות מוכן להקרא עברין מפי השומעים השבועה ואינם שומעים החנאי בראוחם אוחו עושה שום דבר ממה שנשבע עליו אדרבא מנחה החנאי גלוי לכל העמים להויא עלמו מידי לעו ומידי ספק בעשותו שום דבר מהדברים שנשבע עליהם וה"ל אי הוה חנאי בג"ד לאו מילחא דעבדי ליה בלנעא הוא אלא בפרהסיא וה"ל אפי' לא היו העדים בבית אחד אלא בחצר אחד כל שיאמרו שנשבע ולא הזכיר חנאי נאמיים הם את הדברים האלה

זו כו' ופיר"ש שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג ובפ' חזקה הבתים מייחזק נמי האי סוגייתא ופירש רשב"ם המכחישות זו את זו בעדות אחת כגון שנים אומרים פ' לוח מפ' מנה וב' אחרים מכחישים ואומרים לא לוח כלום ובפ' מרובה איפליגו אב"י ורבא בעדים שהוכחו ולבסוף החמו אי נהרגין או לא ופירש"י שהוכחו שנים אומרים הרג וב' אומרים לא הרג רבי אליעזר ורבי יהושע פליגי החם בפלוגת' דאב"י ורבא אלמא דלכ"ע עדים המעידים לא הרג שפיר קא מסהדי כיון דחשיבא הכחשה לכ"ע ובפ' ארבעה אחין מידי דהוה אכנסי דבר שטייא דבר שטייא זבין נכסי אחו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין ואחו תרי ואמרו כשהוא שועה זבין וא"ר אשי אוקי תרי להדי תרי ואוקי ארעא בחזקה בר שטייא והא הני מסהדי בדבר שלא היה שהרי הם אומרים שלא היה שועה בשעה מכירה ועכ"ל אמרי' אוקי תרי בהדי תרי אלמא עדות מיהא חשיבי גם בפ"ב דכחצות גופיה אשחמיטה להכס ראיות טובא: חדא הא דאמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהם כו' והוינן בה ערער דמאי אי ערער דגולותא תרי ותרי פניהו ופירש"י כי אמרי לא גול הו"ל תרי ותרי הרי דעדים המעידים לא גול חשיב עדות ולרבינו הונאל וחס' דמכשרי לגברא היכי מכשירין ליה ע"פ עדים האומרי' לא גול הא אין אומרים למי שלא ראה את החדש ואפי' לרש"י דמפרש דלא מחכר גברא היינו משום דאמר' אוקי ממונא בחזקת מריה הא לאו הכי מכשירין ליה עפ"י עדים האומרים לא גול הרי בהדייא דלכ"ע עדות דלא גול הוי עדות שהוא בדבר שלא היה:

וחו איחא ביהאי פירקא עובדא דבר שטייא שכתבנו בסמוך והוכחנו ממנו דעדים המעידים בדבר שלא היה עדותן עדות להכחיש דברי הראשונים. וחו נמי חק ביהאי פירקא עיר שכבשה נרקוס כל כהנות שכתובה פסולות ואם יש להם אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין והרי עבד ושפחה הם מעידים שלא נעמאח ומהמינק להו:

וכן נמי בספיח חק א"ר זכריה בן הקלב המעון הוא לא זכה ידה מחוך ידי משעה שנכנסו גויים לירושלם עד שעה שילאו ח"ל אין אדם מעיד על ידי עלמו הא אם היה מעיד אחר נאמן הוה ואע"פ שמעיד בדבר שלא היה:

וחו איכא ביהוא פירקא גבי מרי בר איסק אמ' ליה לדידיה זיל אייחינהו אח דלאו אחוך הרי שאם היו

מוחרר לחנונו רוצים שיהיה ש"ל בקהלינו ועמד חכם קהל השני עם חכם אחר ויהודי אחר והחירו לו השבועה ששצבע על דעת רבים מפורשים בלומרם שהוא דבר מזה שאין לו צמח להחפרנס אע"פ שהוא צחור עדיין שאינו יודע מלמכה כו' וקלח מחנמי העיר ר"ל שהחרה זו החרה שלא עלה ע"ד שיהיה להם לקהל השני ש"ל וישאל לדקה מאחרים ושהרבים יסכימו בזה ועוד שאם הקהל השני יאמרו הרי אנו כאילו התקבלו שאין בזה שום מיחוס עוד והרי הוא מוחרר ואפי' בלא החרה ר"ל לפטור מחשבות רביו נסים ז"ל על הכל ילמדנו רביו: חשובה עם היוז שדרכי להחמיר ולא להקל

בדברים ולפרוט מדברים אלו בחזקת ה"מ מ"מ אהבנו כ"ח לחנמי הללחני הוציאני מחסותי ועב"פ לר"ך לכתוב הנראה לי לפסק הלכה כפי הדין הפשוט מבלי טעם ימין ושאל דרך חומרא או חסידות כי אדם רשאי להחמיר על עצמו ולא על אחרים וזכר לדבר מה שאמרו לו לרצן גמליאל מה נעשה לביט אביך כו' וגם לא יבחינוני שמועות חסבות הראשונים הדור אשר קדמוני אין לנו ללכת כי אם לטובה אור צבית חורה ומלוח חכמי דורות ראשונים אשר מפיחם אנו חיים ולא להאריך להביא דברי הגמרא והפוסקים בהיות ידעתי כי הכל ערוך לפני כ"ח רק ארמו ואעיר על הדברים ברמזי' וראשי פרקים ומיד חכיר וחדע כוונתי כי אין מפורשים לחכם :

ואימר כי אשר בקשו מהקהל השני שיחירו לו שבועתו אף אם היה ע"ד רבים מפורשים בלומרם שהיא לדבר מזה כאשר אין לו פרנסה כו' הטיבו אשר דברו כי להרויח פרנסתו הוי לדבר מזה כמבואר וחנמי העיר שלא ראו להמלא בהחרה ה"ח לפי שבלבם היה פסול לש"ל בלא השבועה כי היה ממש נחמו עלי בקולם כו' עתהם רחקה מני כי אדרבא היא הנוחנת שהיה להם לקרב ולא לרחק כי היה להם לדבר על לבו וללחוש באזניו לשבז מדרכו ולקבל עליו דברי חבורת וע"פ הדברים ההם ישוב מדרכו ויחירו לו ומלא שמתקיים ע"י שלום למי שהיה רחוק ונתקרב גם מה שגזרו שאין בהחרה ממש אפי' היחה צב"ד חשוב מפני חשבות חכמי קושטא' שהחרה שצבע לחבירו להנחתו אין בה ממש אע"פ שהו דעת הראב"ד וגם הרשב"א נלוה אליו הלא ר"ח חלוק בדבר והרא"ש וסמ"ג וטעור מסכימים לדבריו וכן דעת הריב"ש ונחב שקה"ר חסאדי קרישקאש ז"ל גם הוא הכריע כדברי ר"ת ז"ל :

ומ"ש וה"ה במי ששצבע ע"ד רבים מפורשים שאין

כתבתי במחלה ותכיפת חמת המליך כו' המלאך המשמית בעם בדבר כו' ולולי זה אפשר היינו מרחיבים הדיבור לעורר עוד השגות אחרות על דברי החכם אך את זה ראינו מספיק כפי העת והזמן וגם צמח שכתבו לא ראינו להעתיק כל ראיות בקיאות ממקומות הגמרא הרומזים לענין החי' כי אין כוונתנו להראות ניירות מלאים כמות רק דברים כלם איכות מעוררים לב החכם הלבב לעיין ולהוסי' לקח דכתי' תן לחכם ויחכם עוד נאם הלעיר

יסקי קאדי

סימן קפב

דיני שבועה ע"ד רבים

ה שאלה ראובן היה ש"ל בקהל אחד ושמע שהיו רוצים לסלקו מש"ל לפי שלא הגון במעשיו וסני שומעיה וקדם הוא ויאל וקהל אחר כשומעם אמרו לו אם יראה להיות ש"ל להם ואמר שאינו רוצה להיות עוד ש"ל חלל להסתחר או לאומנת אחרת אמרו לו ח"כ שצבע שלא חתיה ש"ל בשום קהל בעיר הזאת ואם חתיה שחיה בקהל שלנו ונחרלה להשצבע והשביעיהו החכם וארבעה אנשי מעמד הקהל השני ההוא ע"ד רבים מפורשים פ' ופ' ופי' וקלח מאנשי הקהל הראשון היו רוצים להחמיר וצקשו מהקהל השני שיחירו לו הנאחם כו' ויעשו לו החרה משבועת ע"ד רבים מפורשים בלומרם שהוא דבר מזה שאין לו פרנסה כו' וצקשו מחנמי העיר שימלאו בהחרה ה"ח ולא רצו כי בלבם היה פסול לש"ל בלא השבועה כי היה ממש נחמו עלי בקולם כו' ויעשו צ"ד של שלשה משפילים והשנים מהם אינם יודעים בטיב דיני שבועות כלל והחירו לו ואח"כ נחייענו חכמי העיר ואמרו שאין בהחרה ה"ח ממש אף אם היחה צב"ד חשוב כ"ש שהיחה צב"ד חזף ומלאו חכמי העיר חשבות שאלה לחכמי קושטא'גינה הקדושים אשר בארץ החיים המה שאין בהחרה במי ששצבע לחבירו להנחתו ממש אפי' בדיעבד וה"ה במי ששצבע ע"ד רבים מפורשים שלא במקום מזה שאין בהחרה ממש אפי' בדיעבד וצקן יחו שקטו הקהל הראשון ולא החיירוהו ואחר קלח ימים מועטים לקחוהו הקהל השני אשר השביעיהו ואחר קלח חדשים אמרו לו שאינם יכולים לחת לו הפרס כי מעטים הם כו' שיך לו ושהם חתירים השבועה ששצבע לדעתם שלא יהיה עוד ש"ל בעיר הזאת ואם יהיה שיהיה עמהם ואמר מהשבועה ששצבע ע"ד רבים מפורשים יעשו לו החרה ובין כך וב"כ קמו קהל שלישי ואמרו אם הוא

התרה רצו לפטור מחטובה הר"ן עכ"ל דברים פשוטים הם בעיני ואין לנו זריכים לזה ולא למודעי ולא למעשה נסים שזה דבר שהדעת מחייבו שאע"פ שגדר זה ע"ד רבים כיון שלא נדר אלא להנחת הקהל ולבקשתם כיון שהם אומרים הרי לנו כאלו התקבלו הרי כאילו לא נדר ואין לרבים עסק בגדר זה דגדר אין כאן רבים אין כאן נאם העיר

יפה קפרי

סימן קפג

ו שאלה תלמיד אחד השביעו רבו שלא ילך ללמוד במדרש אחר כי אם שכל תלמודו ביום ובלילה יהיה עמו ואפי' ילך רבו מהעיר לא יורשה ללמוד אלא ממי שירשה לו רבו ללמוד עמו ובבא רבו לעיר יבוא מיד ללמוד עמו ושלא יעבור ללכת ללמוד אצל רב אחר בלתי רשות רבו ועוד נשבע שבועה חמורה שלא יפרוש מחלמוד חורה עד היוחו בן עשרים שנה שלמים ועוד קבל עליו בחירות שמשן בר מוח בעל דלילה שעקר לחות ענה ושנקרו פלשחים את עיניו אם יעבור על שום פרט מהפרטים הנזכרים ונכתב כל זה בשטר וחחס בו החלמיד ההוא וגם חתומים בו שי עדים ואח"כ הוטרף רבו לבטח מה להחיר לו נדרו ושבעתו אשר נשבע ונדר ללמוד עמו על חנאי שילמוד עד עשרים שנה במדרש אחר ועתה אומר החלמיד הנה' שהוא פטור גם מהשבעה השנית משום דגדר שהותר מקלחו הותר כולו יורנו מורינו דין אמת לאמתה של חורה:

חשובה דבר פשוט הוא שאין ממש בדברי החלמיד אלא חייב הוא לקיים נדרו ושבעתו שלא לפרוש מחלמוד חורה עד היוחו בן עשרים שנה ואין בזה משום נדר שהותר מקלחו הותר כולו חנן בפרק רבי אליעזר פוחתין בימים טובים ובשבתות בראשונה היו אומרים אוחס הימים מותרים ומה שעמסה אסורים עד שכל רבי עקיבא ולמד שהגדר שהותר מקלחו הותר כולו כיצד אמר שאינו נהנה לכולם הותר אחד מהם הותרו כולם שאינו נהנה לזה ולזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורים שאינו נהנה לזה קרבן ולזה קרבן לריך פתח לכל אחד וא' ובגמ' מאן חלל רבי שמעון היא דאמר עד שיאמר שבע' שבעה לכל א' וא' כלומר דמדקחתי לזה קרבן ולזה קרבן לריך פתח לכל א' וא' משמע דלעולם לא היו פרט' אלא כי מדבר קרבן לכל אחד ואחד הא לאו הכי לא שני אמר לזה ולזה בואו או לזה לזה בלא

42*

בהתרה אפילו בדיעבד עכ"ל מאחר שנכתבו זה בחורה וה"ה והוכחו שכל הסוד נפל הבגנן כ"ש שכלאו הכי דין זה סחור מעלמו שהרי כתב מוהרי"ק ז"ל בשם הר' אביגדור דגדר ע"ד רבים אין לו הפרה היינו לכחול' אבל בדיעבד אם החירוהו מותר ואע"פ שכתב שזה שלא נשעת רוב הפוסקים משמע דלמעשה אולי דס"ל כהראב"ד שהשבע לדעת חבירו להנחתו אם החירו לו שלא מדעתו אינו מותר אבל כבר הוכחתי שדעת הפוסקים ז"ל להחיר בהיה וכו"ס בזה על דעת רבים ולא חשיבני משום דמייחיתא לה במכ"ש ולא סגי ליה לאחייני בחורה וה"ה שהרי הרשב"א בזהיה דהגדר ע"ד חבירו כהראב"ד ס"ל שאם החירו לו אינו מותר ואפי"ה כתב בחטובה דגדר ע"ד רבים אם החירו לו מותר בדיעבד ואע"פ שיש מגדולי המורים חולקים עליו כדאי הוא ר"ח לסמוך עליו בשעת הדחק עכ"ל וגם אשר הקפידו חכמי העיר על שהתרה היה בב"ד חטף נראה שלא היה זה מעכב אף על פי שלא היו השיים בקיאים בטיב דיני שבעות וכו"ש שהשלישי היה בקי לדעת הרמב"ם כפי פשט דבריו בחיבורו ובפירוש המשנה אע"פ שהנהגות כתבו על דבריו לאו הדיוטות גמורים אלא דמסברי להו וסברי אינו במשמע דבריו דא"כ לא הוה שתיק מיניה אלא אפילו שלשה הדיוטות דמסברי להו ולא סברי וטעמא כתבתי בחיבורי אמת הדבר דלשאר פוסקים בעינן דגמרי וסברי ויודעי לפחות לו פתח ועל מה שעמד חכם קהל שני עם חכם אחר ויהודי אחר והחירו בטענת שלא היה לו צמח להחפרים והוי לדבר מלוא וכבר כתבתי דטענה יפה היא זו.

ומה שכתבתי שאמרו קלח מחכמי העיר שהתרה זו התרה שלא עלה על הדעת שיהיה שליח לצור בקהל שני וישאל לדיקה מאחרים ושהרבים יסכימו בזה עכ"ל נראה מדבריהם שע"פ טענה זו מותר בהתרה ולא זולתה:

ואני אומר שאף התרה אינו לריך שכיון שזה פרנסתו מהחנות סחם בפירושו ומעולם לא נשבע אלא ע"ד שיחמו לו פרס הא לאו הכי לא חלה עליו שבעה כלל והרי זה כאותה שטינו בפרק הגדר מן הירק רבי יהודה אומר הכל לפי הגדר טען והיזע והיה ריחו קשה ואמר קונס למר ופשיחם עולים עלי נו' וכן הוהיא דפ' קונס היו מסרבין בו לשאת את צח אהוחו טו' והיו מסרבין בו להחזיר את אשחו נו' והיה מסרב בחבירו שיאכל אלא נו' ומה שטענו עוד שאם הקהל יאמר הרי לנו כאלו התקבלו אין כאן בית מיחוס ואפילו בלא

וא"ו כללל היו וכדרכי שמעון הא קמן דכי מדכר קרבן
 חכל חד וחד פרטוא היו לכ"ע שני נדרים ובג"ד האחד
 הדכר קרבן חכל חד שכחב ועוד נשבע שבועה חמורה
 שלא יפרוש מתלמוד תורה עד היומו חבן עשרים שנה
 שלמים הרי שהזכיר לשון שבועה מחדש בדבר השני ולא
 הספיק לו לשון שבועה שהזכיר בחלחל דבריו וא"כ
 לדברי הכל שני שבועות הן ואין האחת נותרת בהחלחל
 חברתה ולא זו בלבד אלא שהוסיף בדבר השני לכחוב
 נשבע שבועה חמורה ובראשון לא הזכיר חמורה שהדבר
 מבואר שהדבר השני הוא דבר בפני עצמו לגמרי ואינו
 נותר בהחלחל הראשון ואע"פ שאין טעם זה מספיק אלא
 לענין השבועה אבל לא לענין החירות שהרי כלל שני
 הדברים בו כאחת מ"מ מטעם אחר לא הותר הדבר
 השני גם מהנדר שהרי כתבו הרא"ש והר"ן פ"ד דנדרים
 בשם הרמב"ן דאפי' כשהוא טולל לא חמרינן שהותר טול
 ע"י שהותר מקלחו אלא כשהותר ע"י פחה שדומה קצת
 לנדרי טענה וכיון שיש טענה בנדר בטל כולו אבל אם
 הותר קצתו ע"י חרטה לא הותר כולו ובג"ד כיון שלא
 הודר ע"י פחה לא הותר כולו:

ואע"פ שהחוספות ז"ל חולקים ואומרים דאפילו
 נותר בחרטה נמי כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון
 שהותר מקלחו הותר כולו כדברי הרמב"ן נקטין דבחרטה
 הוא וכן משמע מדברי הרא"ש בפסקיו שהוא מסכים לדברי
 הרמב"ן ובעל הטורים סחם לן בהרמב"ן ז"ל ורבינו
 ירוחם כתב דדברי הרמב"ן ז"ל עיקר וכחב עוד יראה
 לי דכ"ש לחי שגדר או נשבע לחבירו בענין שאין יכולים
 להחיר לו בלא חבירו כגון לעשות שום מלאכה או
 לפרוע חוב וכיוצא בזה והחיר לו חבירו מקלחו ללא
 הותר השאר וכן אם היו שנים והחיר לאחד וכ"כ הרמב"ן
 בחשו' וכחבתי זה בשביל שראיתי רבים טועים בזה
 וחולים טעוהם בנדר שהותר מקלחו הותר כולו עכ"ל:

ואפי' לדברי החוס' בג"ד לא הותר כולו משום
 דעל כרחין לא אמרו החוס' דאפי' בנחר שלא ע"י
 פחה הותר כולו אלא כשהיה שם החרת חכם משום
 שעוקר הנדר מעיקרו ובג"ד כפי המובן מלשון השאלה
 לא היה שם החרת חכם כדרך החרת נדרים בשלשה
 אלא שאמר לו רבו שהוא מרשה אותו או שהוא מחיר
 לו שילך ללמוד במקום שירצה שכן נזהג' כשאלם נשבע
 לדעת חבירו שלא להגרינו החרת שלשה אלא מה שאומר
 לו אני מרשה אותך ועל הרוב אומר לו אני מחיר לך
 ואע"פ שאני חוכם על המנהג ויש לי בזה דקדוקי דברים
 והסם כחובים על ספר ב"י חבור הגדול שחברתי על

ואע"פ שהחוספות ז"ל חולקים ואומרים דאפילו
 נותר בחרטה נמי כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון
 שהותר מקלחו הותר כולו כדברי הרמב"ן נקטין דבחרטה
 הוא וכן משמע מדברי הרא"ש בפסקיו שהוא מסכים לדברי
 הרמב"ן ובעל הטורים סחם לן בהרמב"ן ז"ל ורבינו
 ירוחם כתב דדברי הרמב"ן ז"ל עיקר וכחב עוד יראה
 לי דכ"ש לחי שגדר או נשבע לחבירו בענין שאין יכולים
 להחיר לו בלא חבירו כגון לעשות שום מלאכה או
 לפרוע חוב וכיוצא בזה והחיר לו חבירו מקלחו ללא
 הותר השאר וכן אם היו שנים והחיר לאחד וכ"כ הרמב"ן
 בחשו' וכחבתי זה בשביל שראיתי רבים טועים בזה
 וחולים טעוהם בנדר שהותר מקלחו הותר כולו עכ"ל:

ואפי' לדברי החוס' בג"ד לא הותר כולו משום
 דעל כרחין לא אמרו החוס' דאפי' בנחר שלא ע"י
 פחה הותר כולו אלא כשהיה שם החרת חכם משום
 שעוקר הנדר מעיקרו ובג"ד כפי המובן מלשון השאלה
 לא היה שם החרת חכם כדרך החרת נדרים בשלשה
 אלא שאמר לו רבו שהוא מרשה אותו או שהוא מחיר
 לו שילך ללמוד במקום שירצה שכן נזהג' כשאלם נשבע
 לדעת חבירו שלא להגרינו החרת שלשה אלא מה שאומר
 לו אני מרשה אותך ועל הרוב אומר לו אני מחיר לך
 ואע"פ שאני חוכם על המנהג ויש לי בזה דקדוקי דברים
 והסם כחובים על ספר ב"י חבור הגדול שחברתי על

הטורים מ"מ אף אם נכמך על המנהג לענין החר
 הענין הראשון לא הותר הענין השני אף לדברי החוס':
 ועוד אני אומר שאפילו היה חלה להחיר לו רבו
 הענין השני לא היה ראוי מפני שהשבועה היחה לקיים
 דברי חורה ואין לה החר וכמ"ס הרשב"א בחשוכה על
 קהל שהסכימו והחרימו שלא לשחוק בקוביא ואחר כך
 רצו להחיר שאפילו כלם מסכימים להחיר אינם יכולים
 להחיר לפי שהדבר מעלמו אסור ועוד נוסף עליו אסור
 ההסכמה והחרם והיאך יוכלו להחיר עכ"ל וכן נראה
 מרברי הרא"ש בחשוכה סוף כלל י"א וכיון שהשבועה
 בג"ד היחה לקיים מצוה ששקולה כנגד כל המצוות אפי'
 היה מסכים רבו להחיר אינו יכול להחיר ואע"פ שאפשר
 לומר דהיינו לכחלחל אבל עבר והחירו לשחוק בקוביא
 מותר לענין שלא יהיו עוברים על החרם אע"פ שעוברים
 על אסור לשחוק בקוביא והכא נמי דכוותה וכבר מלאחי
 בזה מחלוקת גדול עולם שנמצא כתוב בקיצור חשוכה
 הרשב"א חס החירו שחוק של קוביא נר' להרשב"א שמה
 שעשו עשוי בדיעבד וחר' שם טוב כלבו י"ו אומר שלא
 הותר בדיעבד והוכיח בראיות ע"כ מ"מ אפי' המחיר
 בדיעבד לא החיר אלא כשהיחה שם החרה כתקנה כמו
 שנבאר ולא הותר הענין השני:

וכבר היה אפשר לעשות ולומר שאף הענין הראשון
 שהחיר לו רבו אינו מותר מפני שג"ר שהיה אנוס וכמ"ס
 בשאלה שהוכרה לסבה להחיר לו ואם היה אנוס אין
 בהחרו כלום וכמ"ס הרשב"א בחשוכה על קהל שהחירו
 הסכמחם מפני אנוס ששלטון אלא שלפי שלא נחבאר
 בשאלה מה היה ההכרה שהכריחו אינו מכניס עצמו
 בזה ומכל מקום נקוט מיהא בידך שהענין השני לא
 הותר מהטעמים שנבחי:

ועוד אני אומר שכפי מה שבה בלשון השאלה אף
 הענין הראשון אינו מותר אם לא יקיים הענין השני
 שהרי כתוב בשאלה שלא החיר לו הענין הראשון אלא
 ח"כ על חנאי שיקיים הענין השני ואם לא יקיים הענין
 השני נמצא שאף הענין הראשון לא הותר וזה דבר
 פשוט מאד ויש לתמוה על החלמדי ההוא איך טעה בדבר
 פשוט מה ויותר יש להפליא עליו הפלא ופלא שהעם
 פניו לעבור על דברי אביו שבשמים להשמיט עצמו
 מלהגות בחורה יומם ולילה ולבקש עקיפין לפטור עצמו
 משבועה ונדר שנשבע ונדר לרבו ואם יפטור עצמו מרבו
 היפטור עצמו מעונש אביו שבשמים אשר הכל גלוי ונפו
 לפינו כחשכה כחורה להרמיק עצמו מעד החיים ולהמסר
 עם אשר דבר ה' בזה להקציר ימי עלומו ולהיות דון

הרמב"ם פ"ד מהלכות נדרים ונחן טעם לפי שכל אחד מהם לא גמר בלבד ולא נדר אלא כדי לזרז את חבריו והרבה מצוה שאינו דומה לנדון שלפנינו:

ומ"ש כ"ח וק"ו משבועה שהיא חמורה מן הגדר וכחב הרמב"ם מי ששבע על אחרים כו' אינו חייב בשבועה בטויו שהרי אין בידו לקיים ולא לבטל כו' מה ענין זה דשבע על אחרים לא לזרוזין ולא לשננות.

ועוד דלע"ג דשבע על אחרים שיעשו או שלא יעשו אינו חייב בשבועה בטויו אם קבל עליו מירוח או אחר על נפשו שום דבר בנדר אם יעשו אחרים קך וכך אם עשו אחרים הדבר חל עליו האירוח או הגדר זה פשוט בעלמא ובפירוט שנינו קונם שאינו נהנה אם אין אחר נותן לבני נור אחד של חטים ושתי חביות של יין קונם שאינו נהנה לך עד הפסח אם חלכי לבית אביך עד החג:

גם מ"ש כ"ח שלא יחוקן נדרו בגירושין כי מונחו שלעולם לא ישוב אליה אביו כי זהו רעונו בכל הקטנות בעיני נראה דשפיר מקיים נדרים בגירושין אע"פ שירזור ויקדשנה מיד שאע"פ שרעונו בכל הקטנות שלעולם לא ישוב אליה אין דנין רעונו בקטנה זו מרעונו בקטנה אחרת:

ועוד שאפי"ן אם בקטנה זו היה מגלה דעתו כיון שלא הזכיר אלא לגרש ולא סיים שלא ישוב אליה עוד אין לנו אלא שיגרש שאע"פ שרעונו שלא ישוב אליה עוד אולי לענין מירוח חשש שלא לקבלו בדבר שהוא חלוי בדעת אחר אלא בדבר שיש תקנה שיגרש ויקדש ואילו שלא לשוב אליה עוד אולי וקרוז לודאי לא היה שומע לו אביו והיה נשאר במירוחו:

ועוד שאע"פ שרעונו היה שלא ישוב אליה עוד בשעת הגדר נחפיים כשיגרשנה אע"פ שיחזור ויקדשנה כי יש בגירושין כדי בזיון וקלקץ עד כה כחבתי לענין הדיון:

ועתה אני בא על פתגם המעשה הרע מהכאח אשח אביו ומקבלתו מירוח בדבר מה כי ראוי לימחה על העמוד ולהכותו מכה ולהענישו בדין ולקונסו במחן שיקבל עליו בקנס נחש שלא ישוב לכסלו וגם להשדל עם האב שאם יגרשנה לכפול כחובתה או יוחר או שיחייב הבן שאם יגרשנה אביו יפרע הוא לה סך גדול מממונו מלבד הכחוב' והחוספת שיפרע לה אביו זה וכיו"ז בו ראוי לעשות לחוש ולחמול על כבוד בנות ישראל לשבר מתלעות עוול להכיר מחשבות ערומים נאם הנעיר

בזה ובזה ותמתי מקרוביו ומידעיו אך לא ימסוהו לבית המדרש אם באונס אם ברעון פן ימות גם הוא כאחיו ועל גדולי הדור מוטל לזרוז בו מרה ולמושכו בעבדותו אהבה לקרבו לחורה ומה גם להיוחו כלי מוסר לעיון ולזכירה כי אם יסקוד על דלחות החורה ממנו תלא חורה ואורה ויול מים מדליו ולדקתם עומדת לעד:

כלל הדברים כי החלמיד הו' חייב לקיים שבועתו ונדרו אשר נשבע לה' ונדר לאביו יעקב שלא לפרש מחלמוד חורה עד היוחו מבן ד' שנה שלמים ואם לא יקיים זה הרי הוא עובר על שבועתו ומתנה למקרייה עבריינא והרי הוא אסור לשחות יין ולגלח שער כל ימיו דאין לו החרה כי מירוח שמשון אין לו החרה וגדול עונו מנשא ולא יאריך ימים כלל אשר איננו ירא מלפני ה' אלהים ובמחילת פורקי עול ובחי חורה חיה מחילתו ואם ישוב לשמוע בקול ה' אלהיו ולדבקה בחורחו ושב ורפא לו ואכל וחי לעולם נאם הנעיר יוסף קארי

סימן קפד

ראיתי מה ששאל כ"ח על אדם א' שקבל מירוח שמשון בכל תנאיו אם לא יגרש אביו את אשתו ודעת כ"ח שלא חל המירוח לפי שהוא נדרי שגגה ששבע שיכול להכריח את אביו וטעה וכחב הרמב"ם פ"ב מה' מירוח הנדר בחיר בשוגג או באונס או שדר לזרז את חבריו או דרך הבאי הרי פטור ואפי"ן שיהיה כמו נדרי זרוזין הרי זה פטור וק"ו משבועה שהיא חמורה מן הגדר ופתב הרמב"ם מי ששבע על אחרים אינו חייב בשבועה בטויו שהרי אין בידו לא לקיים ולא לבטל כו' ועוד כחב כ"ח שלא יחוקן נדרו בגירושין אם יחזור ויקדשנה כי מונחו שלעולם לא ישוב אליה אביו כי זהו רעונו בכל הקטנות:

ואנא מטיבוחיה דמר אמיינא בה מילתא שאין זה מנדרי שגגות שגדריס אלו שזויים במשנה פרק ארבעה נדרים נדרי שגגות כילד אחר קונם אם אכלתי ואם שתייתי ומכר שאכל ושהה שלא אוכל ושלא אשחה ושנה ואכל ושהה קונם אשתי נהיית לי שגיבה את כיסי ושהכחה את בני וודע שלא גנבתו ושלא הכחה את בנו וכן כחב הרמב"ם פ"ג מה' שבועות והדבר מצוה שנדון זה אינו דומה כלל לנדרי שגגות ונדרי זרוזין שזויין בפ' הו' נדרי זרוזין כילד היה מוכר חפך לחבירו ואמר קונם שאינו פוחח לך מן הסלע והלה אומר שאינו מוסיף לך על השקל שיהיה רוניס בשלשה נדרים וכ"כ